NEMOKAMAS PRIEDAS PRIE „DRAUGIJOS“ 52 №

T. I. **ATEITIS** N 3.

A. MICKEVIČIAUS

Giesmė jaunystai.

Be dvasios, be širdies, — tai griáučių tautos:
Paduok, jaunysta, man sparnus!
Per negyvuosius skrisiu skliáutus
Vilionių rojun — į sritis,
Kur karštis daro stebuklùs,
Naujybių barsto gėlėmis
Ir puošia aukso varsomis!

Tegu, kuriuos jau amžis tremia,
Kaktoms raukšlėtoms ramstą žemę,
Tiek užsibrėž gamtinio rato,
Kiek siauraregės akįs mato.

Jaunysta! tu skrisk į augštybę,
Akim viršiausio idėalo,
Žmonijos visą daugenybę
Nuo galo perverk iki galo.

Žiurėk žemyn, kur amžių miglos temia
Pariaugas maišalais aplietas —
Tai žemė!..
Žiurėk, ant vandenų jos negyvų
Iškilo šliužas koks kriaukšlėtas.
Pats sau vairu, irėju ir laivu;
Bevydams smulkesnius šliužų gyvius,
Užrėps augštyn, tai vėl dugnan nusris,
Nelimpa prie vilnies, nei jop vilnis,

Lyg burbulas koks sprogo į sklimbius!..
Buities jo ir žuties nieks nepažįsta:
Tai savameiliai.
Tau, jaunysta,
Taurė gyvatos maloni,
Kad su draugais ją dalini:
Dangaus džiaugsmai širdis gaivina,
Kad jas gija auksinė pina.

Išvien jaunieji prieteliai!
Bendroje laimėj mus' keliai!
Drauge galingi,
Karščiu protingi,
Išvien jaunieji prieteliai!..
Ir tas laimingas, kas užviltas,
Karionėj kris,
Jei savo kunu tapo tiltas
Kitiems atsiekt garbės pilis,
Išvien jaunieji prieteliai!
Nors kelias staigas ir slidus,
Jiega ir ydos tramdo mus:
Bet jiegą jiegos tesugriauna,
Ydas gi praskim laužt iš jauno!

Vaiku lopšy kas nurentė Hydras,
Tasai jaunatvėj smaugs Centaurus,
Iš pragaro išplėš aukas,
Danguj sukraus sau laurus!
Siekk ten, kur vyzdis nepasiekia,
Laužk tai, ko protas nepajiegia!
Jaunysta! tavo galė — tai arų vytis,
Kaip griaustinys tava petis!

Petis in petį! Ei bendrais
Apjuoskim žemę grandiniais!
Mintis vienan sušaukim židinin,
Ir židinin vienan dvasias!..
Nun uola judinkis tolyn!
Naujausiais stumsim vieškeliais,
Ik išsivilkus senžieves puvias,
Atgimsi metais vėl žaliais.

Kaip erdvėj maišto ir nakties,
Sukirdintuose gaivaluos,

Vienu „te stojas“ Viešpaties
Pasaulis stojas pamatuos;
Štai užia vėjai, teka vandenynai,
Augštybėj — saulės ir žvaigždynai:
Šalyj žmonijos dar kurčia naktis
Kova tarp norų gaivalų...
Štai meilė tryška liepsnomis,
Sielos pasaulis kels iš mentalų!
Jaunysta savo įsčioj jį pradės,
O prietelystė riš saitais tvermės.

Nejautrųs truksta jau ledai
Ir temdantieji prietarai...
Sveika aušrine neapgaule,
Išganymo už tavęs saulė!

Vertė M. G.

PAVASARIS.

Saulė jau pakilo,
Uždanga sudilo
Iš šaltų sniegų.
Net gamta sujudo,
Augalai atbudo
Iš kietų miegų.
Upės sutvaskėjo
Ledai nupiškėjo
Juros gilumon;
Piktšaltis atlyžo,
Paukščiai vėl sugrįžo
Musų Lietuvon.
Saulei nun pakilus,
Žemei greit atšilus
Ukininks javus
Sėja pilna sauja,
O jam pranašauja
Kokie vaisiai bus.
Mažas veversėlis
Augštai pasikėlęs
Skamba varpeliu.
Laukai sužaliavo,
Žiema nuduliavo
Paskirtu keliu.
Žolynai pražydo,
Paukščiai mums pragydo
Linksmai ant šakų
Pergyvenę viešą
Gimto krašto priešą
Džiaugias kiek spėkų.

A. Š.

DVIESE.

(Pavedu mielam Draugui S. G-iui).

Skaisti saulelė leidžias už jurių tolumoj;
Tyli naktis maloni jau skęsta tamsumoj;
Gaivinantis vėjelis šiauš' snaudžiančius medžius,
Ir šneka jie slaptingus, nežemiškus žodžius.

Žvaigždelės mirga juokias augštybių gelmėje,
Mėnulis patekėjęs, spind' visas liepsnoje.
Paukšteliai jau nutilo: saldžiai užmigdinti.
Tik retkarčiais prabilsta lakštutė čiauškanti.
Pakalnėj srauniai teka upelis nuošaliai;
Šale žaliuoja liepa, dusuodama meiliai;
Vėjeliui tik palietus, jos balsą išgirsti,
Ir žodžiai širdin krinta — niekad neužmiršti...
Primink sau, mielas Drauge, grožybes tos nakties
Ir vietą prie upelio lopšyj minkštos žolės.
Kiek jausmų, minčių, žodžių tad' gimdė mums siela,
Ir daug, oi daug žadėjo jaunystė taip miela!
Spindėjo mums maloni idėjinė šviesa
Prakilnųs švietė siekiai — brolybė ir tiesa
Ir ranką man suspaudęs, meilutis, taip tarei:
„Žmonija rauda: spaudžia ją baisųs kraugėriai;
Vargai, nelaimės plusta ir liejas srovėmis
Našlaičiai, vargdienėliai tur ašaroti vis.
Lietuvos sunųs miega tamsybėse ramiai;
Dirvonuos' usnįs želia ir leidž šaknis giliai.
Ir kas tildys šį verksmą, erškėčius kas nušluos!
Kas vargšo dvasią stiprins, nuliudusį paguos?
Kas skleis tautiečių tarpe kulturos gėrybes?
Dirvonus išakėjęs, kas sėkla juosna mes?
Tai jaunos musų spėkos, privalo tai daryt;
Janimas šit į darbą sustoti tur poryt,
Čia žagrė, ten dalgelis seniai jau lauk, oi lauk;
Ir debesįs juodi jau Lietuvos žemėn plauk.
Taigi skubėkim, mielas, prie darbo, prie uolaus;
Maldaukime pagalbos mus' brolių ir dangaus;
Rankas sunėrę tarkim: Augščiausi, laimink mums,
Tešvinta jau padangės, težųva-gi tamsums!"
Ir aš, meilutis, troškau žmoniją nutildyt,
Tamsybes Lietuvoje greičiausiai išblaškyt;
Bet jautėvos silpnučiais, dar skaitėmės „menkais"—
Reikėjo stiprint dvasią ir mokslo tapt vergais.
Šiandieną, lyg erelis išsklėtęs tu sparnus,
Lietuvos skrįsk šalelėn gaivinti jos sunus.
Tos mintįs, idėalai, ką veržėsi tuomet,
Testiprin tavo dvasią visur ir visuomet!
Man-gi dar Sutvėrėjas paskyrė augt, tvirtėt;
Bet laikas, tarsi sapnas, praslinks ir reiks skubėt
Tautiečiams patarnauti, šviesybėn, laimėn vest.
Tuomet tai, mielas, geisčiau tavyj pagalbą rast...

P. M-jas.

PIRMYN.

(Pavedu draugei Bronei M.).

...Skaudu... liudna... Oi, aš nelaiminga!.. Motut! Motut! kur tu!?... Sengalvele, kam tu palikai savo dukrelę?... nejaugi tau nebaugu palikti jos gyvenimo jurose?... ar nežinai, kas su ja gali atsitikti?... Motut! matušė... ar tai gali buti? ar ištikro baisioji mirtis savo šaltaja, nežinomaja, kietaja, kaip geležis, ranka, pertraukė siulą tavo žemiškojo gyvenimo ir tu... ach! negaliu ištarti... tu... tu... mane palikai vieną...

...Motut... močiute mieloji, kam tu atsiskyrei nuo manęs? kas dabar mane priglaus prie savo krutinės? kas įkvėps mano sielai ir širdžiai ramumą? kas palengvins visus mano vargus ir sielvartus? ant keno krutinės galėsiu dabar atsilsėti ir išlieti griaudžias ašaras!?..

Motut! grįžk, grįžk... nepalikk mane vieną...

...Ach! kaip širdis sopa . . . . . .

. . . . . .

Čia našlaitė mergelė, iš neapsakomo skausmo ir iš gilaus atjautimo savo nelaimės, kaip ir apalko, puolus į kaži-kokį neramų miegą... Jos veidas pasidarė baltas, kaip drobė; jautri širdis krutinėje plakė ir daužėsi lyg sugauta paukštytė; jos lupos tankiai prasiverdavo ir buvo girdėtis žodžiai, tariami pašnibždomis. Ramumo joje nebuvo...

...Bet... štai, veidas lyg ir nurimo, lupos truputį prasivėrė, akįs, nors užmerktos, rodės lyg užžavėtos, bežiurinčios į kaž-ką...

Ir ištikro prieš jos nuvargintą vaidentuvę blykstelėjo puikus paveikslas...

Jai pasirodė skaisti, auksinė šviesa, iš kurios pamažu išsinėrė skaistveidė esybė, apsirėdžiusi baltu, kaip sniegas, rubu. Tai buvo... dangaus pasiuntinys—angelas. Jis, kaip ir sveikindamas, ištiesė savo rankas prie mergaitės ir tyliu, skambančiu, kaip medžių ošimas, kaip paukščių čiulbėjimas, balsu prabilo į ją...

„Lietuvaitė!... našlaitė!... neliusk! neverk! nuramink širdužę! Neduok nusiminimui griaužti savo sielą!... Nepavydėk laimės savo motynėlei, nes ji dabar pas Dievulį,

danguje. Neliusk: ji gali dabar dar geriaus daboti tave, vesti ir raminti savo mylimąją dukrelę, — nenusimink, nes ji dabar savo malda padės tau vargelį vargti... Neverk! bet atsimink, kas tu?!... Yra juk dar kita tavo motina... Lietuva. Ji dar gyva, dar kruta, dar vargsta ir kovoja su gyvenimu. Priglausk savo karštą galvelę prie jos krutinės ir jieškok ten nuraminimo... Padėk vieną ranką ant širdies, kitą gi ištiesk į viršų ir pasakyk: „Dabar tu pas mane viena, matuše-tėvyne, aš tavoji su kunu ir — siela!“... Atmink, kad tu... tu... lietuvaitė!“...

Tai taręs Angelas, pranyko, o jai... vis dar skambėjo vaidentuvėje balsas... „lietuvaitė“... „lietuvaitė“...

Ir nors ji pabudo... tečiaus jos ausyse vis da tebegaudė... aidas „lietuvaitė“... „lietuvaitė“... Malonus jos veidas paraudonavo, akįs sužibėjo neapsakoma šviesa, ji atsistojo ir visas jos budas tapo visai kaip ir... vyriškas... Ji dar, nesuprasdama nieko, pažvelgė aplink save... Bet... viename akimirksnyje per jos mintį prabėgo šviesos kibirkštis.. Ji greit priglaudė vieną ranką prie širdies, kitą-gi, lyg prisiekdama, pakėlė augštyn ir tvirtu balsu karštai ištarė: „Aš tavo, — Lietuva motute, tavo su kunu ir siela!... Aš... aš lietuvaitė... Viešpatie, Tu manęs neapleisi!“...

Tai tarus, ji drąsiai pažvelgė į gyvenimo kelią ir pasiryžo eiti tuo keliu pirmyn... pirmyn... pirmyn!

B. Kasaitis.

Liudna muzika.

(Vaizdelis).

Štai pasitaikė, einu gatvėmis didelio-didelìausio miesto. Rudens vakaras. Dangus verkšlena smulkiais lietaus lašais. Iš gatvių liktarnų, namų langais ir pro atviras krautuvių-magazinų duris žiuri tukstančiai ugnių akių – tukstančiai plustančių ukuosna šviesų. Irdamos per banguojančias žmonių minias skubinuosi namon. Ištrukęs iš puikiai švitruojančių ir užiančių prospektų patenku į vieną menkesnę, netiek žibančią ir ne tiek verdančią gatvę.

Netikėtai mano ausį pasiekia garsai kaž-kokios keistos muzikos. Dairaus į šalis—ir išvystu. Ties vienos smuklės sto-

vi žmonių burelis, o jo viduryje prie pat atvirų smuklės durių—senelis muzikontas su smuiku.

Keistas tas muzikontas, ne kaip kiti paprastai pasmuklėmis bebirbinantieji. Šisai muzikontas—ne visai prasčiokas koksai. Geriau įsižiurėjus į jį, rodosi, kad jis yra buvusis kada—tai inteligentas ir, galima spėti, muzikas. Jo apdarai buvę geros medegos, bet dabar jau labai nudevėti, sudilę, vietomis ir apdriskę ik valiai. Nemažiau nudevėtas to žmogaus veidas: visas išpurtęs, lupos mėlynos, nosis tamsiai-raudona... Bet akis—o, akis šią valandėlę žiba. Mat, ant girtuoklio muziko užėjo reta, o gal kaip ir vienintelė įkvėpimo valandėlė. Jo širdis dabar labai sujudinta; jis kaž-ką gyvai jaučia—ir griežia jis ant savo seno smuiko kaip tikras artista, tarsi norėdamas įdėti visą savo širdį į tą muziką, tarsi geisdamas joje išpasakoti kaž-kokį širdingą skundą. Jo senas, nuvalkiotas instrumentas nori čypčioti, sakytum nenorėdamas pasiduoti nepaprastoms grojiko pastangoms. Vienoa įsiširdijusis muzikas apgali nepaklusnų padarą ir išvylioja iš jo gyvus gilius tonus, suliedamas juos į žavėjančią melodiją. Ta melodija nešokina, nejuokina—o, ne! Tai—kaž-koks liudnas dainavimas, arba greičiau giesmė-rauda. Tie smuiko liejami tonai ir iš jų pinamoji melodija—taip jautrus, taip liudni, taip dejuote-dejuoja, kukčiuoja. Štai, regis, jau-jau nutruks kaip nutruksta vaitojantis žmogaus balsas širdžiai trukus. Bet ne: senelio muzikos dejavimai tiktai aptilsta akymirksniui, lygu tas gerklėje prapuolantis gaikščiojančio verksmo balsas, kad tuoj vėl ir dar labiaus išsiveržtu...

Apstojusis senį žmonių burelis klausosi tylėdamas. Niekas nesijuokia, nepašiepia girtuoklio muziko raudos. Net išdikėliai gatvės vaikai, paprastai skaudųs nenuoramos, vįsad benorį erzinti šitokį senį,—ir tie dabar stovėjo tyliai.

O stačiai priešais to keisto muzikonto sėdi smuklėje kruvelė nebejaunų, jam panašių vyrų, su taip-pat sudilusiais rubais ir nudevėtais veidais. Šitie žmonės šiuo tarpu neskambina buteliais, nekilnoja stiklinių, nesiurbčioja. Jie visi įsiklausę į prašmatnios muzikos balsą. Jie nelinksmi—galvas nulenkė žemyn, ant krutinės, o akimis užsispyrusiai žiuri į žemę, tartum jie ką skaitytu ant aslos po savo kojomis... Regima tie įsenėjusieji smuklės mylėtojai gyvai pajuto aną griaudų girtuoklio skundą—ir patįs giliai užsidumojo...—Smuklės šeimininkas ir tas kažin-ko nurimo ir tyliai stovėjo, tik jo pirštai kai-kada barškino pamažėl į bufeto lentą.

Aš klausiau savęs: ką tas senas muzikas nori išpasakoti savo graudžiuose tonuose, po tomis smuklės durimis? Kodėl

jis nesiskubina į atvirą žiburiais žerinčią jos vidų? Ir kodėl anie jo draugai taip giliai dumoja, taip tyliai rimo? Kodėl jie nešukauja, stiklais neskambina? Kam nulenkė jie savo galvas žemyn, kam nudurė akis į aslą ir nenori žiurėti į žmones? Matosi jam ir jiems šią valandą giliai suskaudo širdį; visiems jiems liudna ir podraug kaž-ko labai, labai gailu. Žinok tu, žmogus, ko? Rasi, jiems pagailo žmonių ir alkanų vaikų kukčiojimų, pasigirdusių toje muzikoje? Ką žinosi! Arba gal pasidarė gailu sunešiotųjų į tą vietą saujų brangiųjų žvangučių? Ir tai gali buti... O gal pagailo jiems palaidotojo šitoje vietoje jų žaliumėlio, sveikatos ir geriausių dienų? Gal buti, viskas gal buti... Bet vieną dalyką, tai, rodosi, jau tikrai išskaičiau aš iš raudojančios senelio muzikos ir iš nulinkusių žemyn jo draugų veidų: visiems jiems buvo gailu seniai palaidotos toje vietoje savo žmogiškos vertybės.

Ir griežė susigriaudenusis senelis, vis augščiaus keldamas verkiančius tonus. Niaukus, rukų pilnas rudens vakaras gėrė savęsp ir slopino tą muziką. O dangus savo smulkiomis ašaromis vis verkšleno, verkšleno...

Liudna muzika!... *Blaž. Č.*

Gyvenimo įspudžiai.

Įžymiausios valandos.

(Pirmi gyvenimo įspudžiai).

Šiame pasaulyje paprastai viskas mainos: vienas gema, kitas miršta, vienas auga, kitas sensta ir t. t. ir t. t.

Lygiai taip-pat ir žmogaus gyvenimo valandos vienos linksmos, kitos liudnos, vienos įžymios, kitos dar įžymesnės. Tų pastarųjų valandų be abejo neužmiršiu, kolei mirsiu!

Maloni atmintis užsiliko iš daugelio valandėlių, pergyventų savam kampelyj—pas tėvelius. Tenai slinko kudikystės dienos—dienos laimingos, pilnos saldžių, brangių atsiminimų... Miela buvavo, kada, ganydama tetušio bandą, linksmai su kaimynų vaikais žaisdavau. Kiekvienas toks atsiminimas piešia mano vaidentuvėj tą žolynėlį, kuriame bėginėjau, tą upelį, kuris bėga vinguriuodamas per musų laukus ir pievas. Taipgi nemažai malonumo pritirdavau, kada šventadieniais, susirinkdavusios sodžiaus mergaitės kruvon, užtraukdavome linksmas daineles, kurių skambėjimas ir dabar tarsi atsimuša ausyse.

O dar linksmiau budavo, kada, pramokus rašyti, tais pačiais šventadieniais be dainelių mokindavau savo drauges rašyti. Kiek tos valandos buvo man malonios galima suprasti iš to, jog dėl tų lekcijų augo manyje kas-kart didesnis noras ir pamėgimas mokintis, o išmokus kitus mokinti.

Laikui bėgant atėjo ir toji pageidaujama valanda, rengimosi į mokyklą.

Buvo puikus, ramus rudens rytas. Skaisti, ką tik patekėjus, saulutė įspindo į mano kambariuko langą, tarsi norėdama atsisveikinti ir palinkėti man šviesos kitokios—mokslo šviesos. Visoje gamtoje regėjosi atspindis ramybės—ramybės grynos, kuri skubinosi į suvargusią žmogaus sielą, kad tenai užimtu sau vietą ir padarytu jį laimingu. Taigi aną puikų rudens rytą apleidau aš savo gimtinį kampelį. Atsisveikinau su tėveliais, broliais, seselėmis ir su visais, pagaliaus su tąja paslaptinga gamta, kurį nuo pat mano mažumos, žibėdama stebuklingu savo gražumu, mokino mane grožio ir dailino estetiškus jausmus. Žinoma ne be ašarų atsėjo tuokart persiskirt su mylima tėviške, bet ašaras tas umai džiovino atsiminimas, jog važiuoju į mokyklą, į mokyklą lietuvišką, kurioje įgysiu tikrą mokslo šviesą ir be abejo pasieksiu savo tikslą. Tokiose tai mintyse paskendusi, atsiduriau Kaune, toj mokykloj, kuri ištiesų manęs neapvylė. Daug, daug galėjau joje pasinaudoti. Todėl valanda įstojimo į tą mokyklą giliai, giliai užsiliko mano širdyje. Prabuvau joje dvejus metus. Laikas prabėgo neapsakomai greitai.

Beregint atėjo ir egzamenai. Egzamenų diena taipgi brangi, nes ji apvainikavo mano trusą, padėtą laike dviejų mokslo metų. Ypatingu budu maloni buvo ta diena, kada visos be išskyrimo išlaikėme kvotimus. Ir kur-gi nesilinksminti, matant vaisius savo karšto darbo. Galų-gale viena iš įžymiausių dienelių buvo diena įstojimo į kursus. Kas mokės žodžiais išreiksti, kokį įspudį darė ta diena, kada skaitlingas burelis Lietuvos jaunuomenės ėjome į Dievo namus pasiprašyti sau, pradedant darbą, šventos palaimos.

Banga.

„Ateitis“.

„Pirmas „Ateities“ numeris!... ar tai gali buti?—gali, nes tu turi jį rankose“,—šnekėjausi pats su savimi... „Aš jį turiu ir neišleisiu“, kalbėjau toliaus, žiurėdamas į viršeli ir iš džiaugsmo nedrįsdamas atversti pirmą puslapį...

„Ateitis“... „Ateitis“... ji mus neapvils... ne!...

...Aplink mus tamsi, ukanota naktis, tamsi, ai, labai tamsi. Ką aš sakau?—juk ten ir šen, toli... toli rukuose matosi žiburėliai, kurie sužiba, sumirgsi, ir vėl pasineria rukų bangose... Štai vėl, koki-ten kibirkštis pertraukė rukų uždangą ir vėl pasinėrė ir nugrimo...

Visi tie žiburiai kaip ir apšviečia tuos rukus, daro kaip ir neaiškius takelius, kurie susieina čia pas mus, ant žemės. Vieni iš tų takelių platųs ir trumpi, kiti-gi siauresni ir ilgesni. Veizėk čia, ar matai, koksai siauras takelis eina per rukus, lyg žvainus, sidabrinis siulas, matai, kaip jis prapuolė rukuose?—žiurėk, ir vėl pasirodė, maitai, jis veda ten... ten, kur anas žiburys, didesnis ir skaistesnis už kitus...

...Dėlkogi rukai, kaip tyčia, susispietė apie tą siaurąjį takelį? ar matai, kokie jie tamsųs ir baisųs?—jie stengiasi užkloti aną žiburį... ne, jie to neįstengia, nors takelis kartais žusta ir pasineria juose... visgi matytis, kaip jis vingiuojas vis tolyn, tolyn... toksai siaurus... toksai tamsus... ten... pas aną žiburį...

Prisižiurėk geriaus tam takeliui, nes dabar pasidarė šviesiaus. Matai, kaip sunku reikėtu per jį eiti... vien tiktai uolos... uolos, žiurėk, ir... digliai, oi kokie jie dideli, jie, tur but, smarkiai duria. Bet... kas-gi čia... čia, negali buti, čia juk raudonas žiedas, koksai puikus, lyg kraujo lašas...

Bet kamgi rukai su tokiu įniršimu stengiasi užkloti ir užtemdinti tą takelį? Kam-tai?... tas takelis veda į musų ateitį... ateitis—tai anas tolimas, neaiškus, visgi skaistus žiburys... Ir tuo uolotu ir nuklotu digliais takeliu turėsime žengti... reiks žengti ir vis bijoti, kad rukai jį neužklotu, ir kad mes nepaklystumėm ir nenugrimstumėm į tą baisią bedugnę... Ne! nėra ko bijoti... nors sunku, visgi nebaisu. Juk atskrido pas mus „Ateitis“... ji švies mums, rodys kelią, duos maistą ir pastiprinimą... ir ji turi nuvesti mus pas aną žiburį... ir ji nuves ir neapvils musų“.

Tokios tai mintįs atėjo man į galvą, turint pirmą „Ateities“ numerį...

„Ateities“ ėmėjas.

Dr. Fr. W. Förster.

Jaunuomenei[1]).

Ką jųs savo amžyje nėsate išmėginę, kad parodytumet savo spėką ir narsumą! Ir kiekvienas iš jusų linksminasi, jeigu jis randa progą pasirodyti tvirtu ir drąsiu. Jųs juk visi žinote, kad svarbiaus yra, negu visudidžiausia fyziška spėka, tai valios tvirtumas — ir kad be nuolatinio nepailstančio valios tvirtúmo nieks negali pasiekti didelių dalykų fyziškos spėkos išlavinime, jau visai nebekalbant apie ištobulinimą dvasiškų žmogaus jiegų. Aš norėčiau atkreipti jusų atidę į tai, kiek progos lavinimo valios atsiranda kiekvienoje valandoje ir vietoje. Reikia tiktai mokėti tas progas atrasti ir sunaudoti!

Kiekviename žmoguje giliai slėpiasi t i e s o s s a k y m o s p ė k a net tuokart, kuomet jis, su pagalba mažų melagysčių, galėtu nuo savo galvos prašalinti didelius nesmagumus. Yra ir s k a u s m ų u ž s l o p i n i m o ir g e i d u l i ų s u v a r ž y m o s p ė k a, kada jie suspausti rėkia ir cypia, kaip jauni paukšteliai norintieji maisto. Žmogaus širdyje gludi p y k č i o n u m a l š i n i m o s p ė k a net ir tada, kuomet jis mano persprogsiąs iš pykčio. Bet visos tos spėkos turi buti lavinamos, nes kitaip jos užmigs ir žmogus bus silpnuoliu. Nebukite silpnuoliais!

Taipogi ir m e i l ė yra spėka. Kas tiktai apie save mano ir sau tik tegyvena, tas tuomi rodo mažą spėkos beturįs — nes kitaip jis galėtu ir kitiems ją duoti. Kas myli, tas turi perdaug spėkų. Meilė ir pagalba dideliuose ir mažuose dalykuose — tai spėka mergaičių ir moterų! Čia yra jų stebuklingos dovanos ir spėkos. Bet daugelis nežino, kaip jie galėtu savo širdyse pažadinti tas spėkas, išplėtoti ir suvartoti jas, jie nežino lavinimosi progų — ir darosi neužganėdinti, kaip kaliniai. Nes kaliniu yra kiekvienas žmogus, kurio širdyje meilė dar surišta ir supančiota!

Vertė Kazys B.

[1]) Iš vokiško laikraščio „Raphael“ № 40 (An die Jugend).

Jaunas reformatorius ir sena išmintis.

Reformatorius. Kaip gaila, kad mes reformatoriai turim suvaržytas rankas Bažnyčios, valstijos, pasaulio reformos darbe.

Išmintis. Yra reforma, kurios vykinime nieks negali tau rankas suvaržyti; by tik pats jas sau nesusirištum. Pirma pats gera daryk, o tuomet jau ir su kitais tą pat padarysi.

Reformatorius. Bet argi galiu aš nuleidęs rankas ramia, šalta akim žiurėti kaip tamsumas, kvailumas, sauvaliavimas pajungę kankina pasaulį ten, kame turėtu viešpatauti meilė, išmintis ir teisingumas?

Išmintis. Jei nori nugalėti tamsumą, kvailumą, sauvaliavimą, tai imkis nuo pradžių.

Reformatorius. Argi, galiu aš pradėti kitaip, kaip ne nuo pradžių?

Išmintis. Bent ligšiol, tai nuo galo veiki. Tu norėtum nušviesti dienos šviesa aplink save; tuotarpu savyj nakties tamsą palieki. Tegu pirma tavyj užšvis tikra, skaisti šviesa. Tiktai kuomet tave patį visą nušvies, sušildys ir duos našumą, tuomet tegalės ir iš tavęs leisti spindulius, šildyti ir kitiems teikti našumą.

Reformatorius pagrįžo savo namelin ir pradėjo pirma save reformuoti; paskui gi tą pat pradėjo vykinti savo namelyj. Po metų jojo namelis pavirto į saulę, ir kilo nuo jos šviesa, šiluma ir palaima ant apylinkės ir visos šalies.

Iš J. M. Sailer'io.

Sąžinė ir laisvė.

Sąžinės laisvė—tai vienas iš daugiau musų dienose vartojamų devizų, ir kartu vienas iš tokių, kurie daugiau suvartojami blogiems tikslams.

O taip darosi užtatai, kad šaukiant „sąžinės laisvės“ nei puse lupų neužsimenama kas jų nuomone yr' pati sąžinė, o be to juk negalima susikalbėt ir apie sąžinės laisvę; nes kuomet vienas žiurės į sąžinės balsą kaipo į Dievo balsą, o antras—

kaipo į pilvo balsą, tada ir supratimas apie sąžinės laisvę išeis dideliai nevienodas ir neturintis nieko tarp savęs bendro. Užtatai kiekvienas skelbiąs, kad kovoja už sąžinės laisvę, pirmiau viso ko turi turėt sau aiškų atsakimą į klausimą: kas tai yr' sąžinė? Pirmiau keli žodžiai apie sąžinės esimo faktą.

Vaikas tiek paaugęs, kad gali atskirt gerą nuog blogo, tuojaus išgirsta ir savo sąžinės balsą. Nusimanydamas pasakęs kame netiesą ar padaręs ką blogo jis parausta ir nujausdamas savo kaltę vengia vyresniųjų ypač tėvų. Ir šis sąžinės balsas lydi žmogų per visą jo gyvenimą. Piktadariui kartkartėmis gali pavykt visokiais klykavimais apeiti sąžinės balsą, o visokiais smaguriavimais ir visai ją aptildyt; bet tylumos valandėlėse ji vėl neduos jam ramybės. Taip, kad kiekvienas nešioja savo viduje visuomet budintį nepaperkamą teislį. Sąžinės balso esimą liudija kaip pavienio žmogaus gyvenimas, taip ir visa žmonijos istorija.

Senovės asyriečiai ir babyloniečiai paliko daug aimanavimo giesmių, kuriose prašoma dievų savo kalčių atleidimo[1]). Sulig aigyptiečių „Negyvųjų kningos" niekas negal įeit į laimingųjų gyvenimus, kas nebuvo teisme priešais numirėlių teislį Osirį. Kad pasverti visus doriškus numirėlio veiksmus Osiris ant vienos svarstyklių lėkštės deda numirėlio širdį, ant kitos Maat'os (t. y. personifikuotos fyziškos ir doriškos pasaulio tvarkos) paveikslą. Toks širdies svėrimas yr' ne kas kitas, kaip tik teismo dienoj' atvėrimas sąžinės, kuri buvo žmogaus gyvenimo vadas, kurio balso žmogus galėjo klausyt ar neklausyt. Toliaus apie gerą ir blogą sąžinę aiškiai kalbama japonų maldose, senindiškoje raštijoje, persų Avestoje.

Daug garsesnį sąžinės balsą randame graikų ir romiečių raštijoj'.

Dviejose gražiausiose attiškose Sofoklio tragėdijose „Antigona" ir „Filoktetas" aiškiai figuruoja sąžinės jiega verčianti žmogų elgtis taip, o ne kitaip. Antigona, sekdama savo sąžinės balsą, Zeus'o dėsnius kas link negyvųjų laiko svarbesniais nei Kreono apskelbtus žmonių dėsnius. Jaunikaitis Neoptolemus niekaip nesutinka elgtis prieš savo sąžinę, kad įgyti Filokteto seidoką. Teisianti ir baudžianti sąžinė dar tankiau apsireiškia pas Homerą, toliaus Aristotelis, Plutarchas, Polybijus, Ciceronas, Epiktetas, Seneka, Horacijus, Persijus, Juvenalis ir kiti pabriežia skirtumą tarp grynos ir negrynos sąžinės. Net ir istorikai pro ją nepraeina. Tacitas kalba apie

[1]) Formališkai šios giesmės turi labai didelį panašumą į bibliškasias atgailos giesmes. Žiur. „Draugija" № 48 p. 423—5.

tai, kaip sąžinė graužė Tiberijų, o Svetonas—apie tai kaip sąžinė graužė motinos užmušėją Neroną.

Bet užvis aiškiau ir prakilniau apie sąžinę kalbama Seno ir Naujo Įstatymo Šventraštyje, kurio mokslą apie sąžinę išpletojo ir smulkiai išguldė krikščioniškos bažnyčios mokytojai ir rašytojai Origenas, Augustinas, Chrysostomas ir kiti. Taipgi krikščioniški dainiai kaip pav. Schakespeare'as, giliausius savo tragedijų motivus sėmė iš sąžinės balso srities,—ir apskritai visų laikų dainių, ypač dramatikų, mylimiausias temas tai konfliktas tarp sąžinės reikalavimų vienoj' pusėj' ir iškraipytų geidulių viliojimo arba galingųjų grąsinimo kitoj'.

Tas viskas liudija užtektinai, kad sąžinė tai toks bendras neatskiriamai surištas su žmogaus gamta apsireiškimas, kurio esimas taip aiškus, kad ir naujos gadynės mokslininkai stovintieji šalia krikščionybės arba ir visai jai priešingi to neginčija. Daug ginčijamasi tik apie tai, ar sąžinės balsas visur vienoks ar ne.

Tiesa, kad pas įvairias tautas po įvairių aplinkybių įtekme išsidirba kiek įvairus supratimas apie gerą ir blogą, o dėl tos priežasties ir sąžinės balsas rodo įvairumą, ypač pav. kas link nevedusiųjų lytiško skaistumo arba vedusiųjų atsiskyrimo. Bet šie iškrypimai nenaikina esybiškai apskritą sąžinės balso tapatybę: daugelis pamatinių dėsnių visuomet tie patįs įvairiuose laikuos ir pas įvairias tautas. Visi žymus etnologai sutinka tarp savęs, kad pas visas žemės tautas skaitomi nedorais tokie darbai kaip pav. dievų išjuokimas, kreiva prisiega, melagingas liudijimas, prigavimas, nedėkingumas, vagysta, užmušimas, susijungusiųjų atsiskyrimas. Ilgą laiką buvo manoma pas negrus nesą jokių dorišku sąvokų, bet šios nuomonės klaidingumas jau seniai paaiškėjo. Livingstone'as, kaipo misijonierius ilgai dirbęs jų tarpe rašo, kad jų sąvoka apie dorišką blogą niekuom nesiskiria nuog musiškės. Neapykanta, melas, vagysta, užmušimas, susijungusiųjų persiskyrimas—jų buvo pažymima kaipo nuodėmės jau pirmiau negu jie ką nors sužinojo apie europiečius.

Taip, kad sutraukus viską daiktan galima neperdedant pasakyt, kad Dešimts Dievo Prisakymų, jeigu jų įsakymus ir užgynimus imti visiškai apskritai, yra bendras visų netik daugiau bet ir mažiau kulturiškų tautų labas.

II.

Iš kur gi tad šis sąžinės balsas atsiranda? Paklausysime pirmiau ką apie tai sako įvairių „naujų" pasaulėžvalgų atstovai. Materialistai sako, sąžinė esant nedaugiau, kaip žmo-

giško išdresiravimo produktas, užtatai pas šunis ir pas arklius jau esą matyt sąžinės pėdsakai (Strauss); toliaus sąžinė esą pretaras (Stirner), konvencionališkas melas (Nordau); sulig Nietzsche's rami sąžinė tai pasekmės gero pilve grumuliojimo. Ir stovint ant materialistiško pamato tokios išvados visiškai nuoseklios. Nes jeigu „žmogus yra tik tai ką jis valgo" (Feuerbach), taigi tik pripuolamai susisukęs atomų ar šiaip medegos dalelių mukulas, jeigu žmogus yra tik judanti gromuliavimo ir veisimosi mašina,—tada visi sąžinės apsireiškimai turi tik tiek vertės, kaip ir kiti medegos apsimainymai žmogaus organizme butent chemiškai-fyzikališki smagenų, gromuliavimo, kraujo bėgimo ir t. p. išskyrimai. O kadangi organiškas žmogaus kuno gyvybės centras yra pilvas, ir kadangi sąžinė yra viso doriško žmogaus gyvenimo branduolys ir centralinis punktas apie kurį sukasi visi doriški apsireiškimai tai iš to kuoaiškiausiai seka, kad sąžinės, o su ja ir visa doriško žmogaus gyvenimo vertė visiškai priguli nuog jo pilvo. Kol pilvas dirbs gerai, tol žmogaus sąžinė bus gryna, laisva, laiminga; o sąžinei susirgus gydymo vietomis bus restoranai, aptiekos ir panašios įstaigos.

Bet šitokios cyniškos filosofijos išpažintojai tik retai prie jos atvirai prisipažįsta. Paprastai stengiamasi šį materializmo plikumą apdangstyti kokiais nors kitaip pavadintų izmų lopais ir švarkeliais[1]). Kas link sąžinės tai stengiamasi dar kaip nors žmoniškiau ją išaiškint ir pamatuot.

Racionalistai daugiau eina Kanto pėdomis. Kantas pripažįsta apskritą sąžinės faktą ir doriško įstato reikšmę. Sulig jo doriškus įstatus gimdo praktiškas protas p a t s i š s a v ę s. Absolutišką formą, kokioj' musų protas stato doriškus reikalavimus Kantas vadina „kategorišku imperativu", sulig kurio imperativo mes ir mastuojame savo pasielgimus, giriame juos ar peikiame. Taigi sulig Kanto doriški įstatai mums iškiepinti ne kokios nors išlaukinės autoritatės, pav. Dievo, bet žmogus pats sau duoda įstatus ir užtai Kanto dora yra „autonomiška". Toki autonomija labai pataikauja žmogaus pasiputimui, nes kaip gi žmogui ne pustis, kad jis pats sau tikslas, pats sau įstatų davėjas, žodžiu pats sau Dievas. Bet tik tokiuo pasiputimu apakintas žmogus tegali nematyt, kad jis ne pats sau Dievas, o tik Dievo sutvėrimas, Dievo tarnas, ir su Kanto autonomija negali susitaikint joki tikra religija, kurios esybė yra sutvėrimo prigulėjimas nuog savo sutvertojo. Jei Kristus apie save sako: „Aš atėjau ne savo valią vykdint, bet mano dangiško Tėvo", jei šv. Paulius trumpai formuluoja

---

[2]) Tokios pastangos regisi ir p. R. Bytauto straipsnyje „Ar-gi" („Aušrinė" №№ 1, 2, 1911).

Išganytojo gyvenimą: „Jis buvo paklusnus lig mirčiai ant Kryžiaus“, jei mes krikščionis kasdien kreipiamės Dievop: „Buk valia tavo kaip danguj' taip ir ant žemės“,—tai Kantas gali tik pasijuokt iš to viso, nes tai ne autonomija, o heteronomija, t. y. nusilenkimas prieš svetimą įstatą.

Nors savo laiku Kanto etika ir turėjo labai daug pasekėjų, vienok šiandien ji beveik visų apleista ir interesuoja tik tyrinėtoją. Mat ką Kantas sako apie Dievo esimą, apie laisvę, apie nemirybę kaipo praktiško proto postulatus,—tas viskas šių dienų „kulturininikui“ nurodo perdaug „antgamtiška“, perdaug „prietaringa“. Šiandien į universališką madą įėjo evolucija, kuri ir apturėjo visotiną įgaliojimą išaiškint visus kaip organiško, taip ir neorganiško gyvenimo apsireiškimus. Sulig evolucijos sąžinė toks pat rutulojimosi produktas, kaip ir patsai žmogaus kunas ir visos jo ypatybės. Mat kaip žmogaus kunas rutulojasi iš paprastesnio sutvėrimo, taip ir jo dvasios ypatybės sąžinė, dora, religija ir t.t.[1]).

Evolucijos tėvu yra anglų filosofas H. Spencer'is. Jis pirmas taipgi bandė nupiešt ir doriška žmogaus evoluciją. Sąžinė sulig jo tai „organizuotas prityrimas“. Ačiu ankstybesniems žmonių rasės pergyvenimams naudingų dalykų prityrimai sutvėrė atsakomas nervų modifikacijas, kurios ačiu paveldėjimui ir padidėjimui tapo tulomis doriškos pažvalgos formomis.

Kadangi ir sulig šios pažvalgos žmogus esybiškai niekuom nesiskiria nuog gyvulio, tai Spencer'is nuosekliai elgėsi kalbėdamas apie „gyvulių sąžinę“, apie „priedermės jausmą“, „altruizmo jausmą“ pas gyvulius ir t.t.

Visus šiuos savo išvadžiojimus Spencer'is remia ant labai silpno argumento, butent ant pasakos apie tulo Jones'o (sk. Džonso) šunį, kurią pasaką Spencer'is įdėjo į savo „Etikos principus“ ir prikergė komentorių. Bet ši juokinga pasaka apie tai, kaip užsistojus šuniui ant uodegos jis k i t o k i u b u d u suurzgė, o paskui kaip ir atsipraše už savo urzgimą (kokiuo budu—gaila, nepasakyta)—ši pasaka nič nieko nepriparodo.

Nuog senų senovės žinoma, kad gyvulių gyvenimas sulig instinkto ir palinkimų rodo tulus panašumus su žmogaus pasielgimais. Bet kasdieninis ilgametis tėmijimas išdirbo žmonėse tvirtą įsitikrinimą, kad gyvuliai turi ne protą, o tik instinktą, o užtatai neturi jokių idėjų apie įstatus, priedermę, teisybę, neteisybę, gerą, blogą ir t.t. Čion tai ir išaiškintas apsireiškimas, kodėl gyvulių viešpatystė nuog amžių stovi ant to paties laipsnio, laikosi to paties šablono, o žmonės žengia

[1]) Keli žodžiai apie tai plačiau žiur. „Draugija“ № 48 p. 414, 5.

nuog vieno prie kito kulturos laipsnio industrijoj', prekyboj', poezijoj', raštijoj', moksle, dailėj'.

Jeigu šuva už tulą pasielgimą kiekvieną kartą gauna lazdų, tai jo omenėje susitveria sąryšis tarp mušio ir to pasielgimo, ir dar kartą taip pasielgus matant savo šeimininkui, šuva jaučia savo baimę, dreba, šliaužia, bet ne užtai, kad jį sąžinė graužia, ne užtai, kad jis priedermės neišpildė, bet tik užtai, kad jis jaučia lazdų gausiąs.

Priešais nuomonę, kad sąžinė ir dora yra evolucijos produktas pavieniui kalba šie sąžinės ir doros esybės faktai.

1. Sąžinė visuomet stato žmogui didesnę ar mažesnę atsakomybę už savo darbus. Sąžinės balsas prieš darbą liepia arba persergi, o po darbui—pagiria arba peikia. Jei sąžinė musų darbą giria, mes sakome turį gerą gryną sąžinę, jei peikia—blogą. Aiškiausiai apsireiškia bloga sąžinė kaltinanti žmogų už tai, kad jis taip padarė žinodamas arba galėdamas žinoti, kad taip jis neturėjo daryt, o vienok padarė. Tame darbe gali but ir kiti kalti, bet peikianti sąžinė kuoaiškiau ir kuoaštriau pabriežia, kad tame darbe esybiška kaltės dalis puola ant paties žmogaus. Taipgi ir doroj': kiekvienas doriškas priekaišavimas turi prasmę tik daleidus atsakomybę.

Sulig materialistiškos gi evolucijos viskas įvyksta butinai, kaipo neišvengiama esančių jiegų veikimo pasekmė. O kalbant apie chemiškus procesus, apie augmens augimą, apie gyvulio elgimąsi sulig savo palinkimo, negali but jokios kalbos apie atsakomybę ir dorišką priekaišavimą

2. Sąžinės ir doros skatinimai ir liepimai daleidžia, kad žmogus turi jiegą apgalėt savo gamtiškus jautulių palinkimus ir išlaukines įtekmes, kas lenkia žmogų prie smaguriavimų, turto, garbės, galybės ir t.t. O sąžinės ir doros skatinimai visuomet taiko į tai, kad tuos gamtiškus jautulių palinkimus ir išlaukines įtekmes padaryt bejiegiais, prasišalint nuog jų ir sekti kitokią jiegą. Jeigu toks apgalėjimas nebutu galimas tai tie sąžinės ir doros skatinimai butu beprasmiai.

Sulig materialistiškos gi evolucijos veikia tik žmoguje esantieji, ant jo medegiškos sąstatos rymantieji palinkimai ir materiališkos išlaukinai veikiančių jiegų įtekmės. Čion apie šių jiegų apgalėjimą kalbos but negal.

3. Sąžinė ir dora visuomet reikalauja tokio gyvenimo, kuriame žmogus stengtusi ne prie jautulinių smaguriavimų ir išlaukinių smagumų, o šalinimosi nuog jautulių ir vidujinio dvasiško gyvenimo jieškojimo, ir nors sąžinė gali ir daug suklysti, vienok lytiška skaistybė ir priešų meilė pažymimi visuomet, kaipo ypatingi sąžinės ir doros reikalavimai.

Iš evolucijos atžvilgio visiškai nematyt, kodėl žmogus turi mažint jautulių smaguriavimus, jei jie visiškai galimi ir nekenksmingi, kodėl žmogus visiškai naturališkus daiktus ir darbus turi slėpti (gėdiškumas), kodėl žmogus turi rodyt palinkimą į tai kas jam priešinasi, kuomet gamtoj' glaudžiasi prie viena kitos tik tokios esybes ir jiegos, kurios viena prie kitos prisitaiko. Šiuos faktus materiališkų jiegų evolucija visiškai neišaiškina.

4. Kalbant apie sąžinę ir dorą dalykas eina apie sąvoką gero, ne iš atžvilgio į ką kitą, o tik gero ir teisingo savyje; jeigu tai atmesti, tada nelieka jokios grynos tikros doros; o jos esimą galima išaiškint tik daleidžiant pačiame žmoguje esimą sąvokos apie gerą ir teisingą savyje.

O iš n e b u v u s i ų daiktų jokios materiališkos jiegos negal sutvert daiktų e s a n č i ų.

5. Ant galo sąžinė ir dora daleidžia žmogų turint pajiegas išsidirbt sau nuomonę apie tai, kas gera ir teisinga kad —nežiurint į gamtinius palinkimus ir įtekmes iš lauko—eiti prie jų, vadinasi daleidžia žmogų turint valios laisvę, teisingiau savystovio elgimosi laisvę. O be laisvės valios žmoguje negali but jokios kalbos apie tikrą dorą, sąžinę ir atsakomybę už kaltę.

Sulig materialistiškos gi evolucijos gamtoje perdėm viešpatauja „geležiniai nesimainomi dėsniai" ir užtatai negali but kalbos apie jokią valios laisvę[1]).

Šie tai visi paminėti faktai kalba, kad sąžinė ir dora nėra materialistiškos evolucijos produktas.

(T. b.) *A.*

---

[1]) Stebėtinas dalykas, kad visi musų dienų kovotojai už „laisvę" patįs yra deterministai, t. y. nepripažįstantieji žmogaus valios laisvės. Taip visos šių dienų laisvamanijos popiežius E. Haeckel'is apskelbia: „Po ilgesnės kaip du tukstančiu metinės kovos tarp valios laisvės priešų ir šalininkų šiandien galutinai paaiškėjo, kad viršus pirmųjų" (Die Welträtsel, Volksausgabe 231—240 Taus. Leipzig S. 63). Kamgi tada Haeckel'is taip gražiai kalba apie katalikybę ir popiežiją? Kad jei jos padarė tiek žmonijai nelaimių, tai pykti ant jų už tai taipgi neprotinga, kaip neprotinga pykt ant gamtos galybių darančių žmonijai blėdį, pav. ant pusnių, audrų, potvinių, lavinų, vulkanų, žemės drebėjimų ir t. p., nes kaip čion veikia „geležiniai" dėsniai, taip lygiai ir ten... Kamgi tada šaukt „laisvės, laisvės!!" jeigu žmogus ar šiaip ar taip suvaržytas visokiais fatumais ir savo pasielgimuose nėra ir negali but laisvas? Bet jau tur-but toks „butinumas" kad l a i s v a m a n i a i nepripažįsta l a i s v ė s, e v a n g e l i k a i nebetiki į E v a n g e l i j ą, k r i k š č i o n į s veja lauk K r i s t ų ir t. t.

PASAULĖŽVALGOS INGIJIMO KELIAS.

Daugelio mąstoma, kalbama, rašoma apie pasaulėžvalgos reikalingumą; jos ingijimo palengvinimui steigiama draugijos, leidžiama laikraščiai, rašoma kningos. Negalima nepasidžiaugti tokiuo apsireiškimu. Žmogus, mat, kaipo animal rationale, privalo elgtis sąmoningai, išmintingai ir nuosekliai. Bet argi gali žmogus išmintingai ir nuosekliai elgtis, jei jo pasielgimas nebus išanksto apgalvotas kas link tikslo, priemonių ir taktikos. Šis apmąstymas ir nuoseklus sutvarkymas musų nuomonių ir musų pasielgimo visoj jų platumoj ir tveria pasaulėžvalgą.

Kad apžiurų ingijimas sparčiau ir sąmoningiau žengtu, manau bus neprošali nors ištol metus apskritą žvilgsnį į kelią, kuriuo jis turėtu eiti.

Ant pat sąmonės slenksčio, jei taip galima išsireikšti, žmogus susiduria su įvairiais apsireiškimais, kurių skaičius nuolat didinas su asmens amžiumi.

Vieni iš jų priguli prie orutinio gyvenimo. Žmogus regi aplinkui save kitus asmenis, kitus gyvunus, neorganiškąjį pasaulį, pradedant nuo artimiausiųjų žmogui dalykų ir baigiant tolimomis erdvėmis, kur saulė, žvaigždės juda. Kiek čia įvairumo! Bet jei atkreipsime savo domą į tų kunų savytarpinį veikimą, fenomenų skaičius tampa lyg beribiu.

Šie orutiniai apsireiškimai veikia į žmogų ir sukelia jame daugybes jautimų, kurių veikimas sužadina įvairius jausmus, kaip antai: pasitenkinimą ir skausmą, palinkimą ar šalinimos, arba kitus. Prie vidujinių apsireiškimų reikia dar priskaityti visa, ką kiekvienam vaidentuvė pagamina.

Jei prie visų atskiro žmogaus orutinių ir vidujinių apsireiškimų pridėsime dar kitų dabarties ir praeities žmonių prityrimus, ant kiek tie prityrimai tampa žinomi asmeniui, tat paregėsime, kad asmens sąmonė turi savyj nesuskaitomų apsireiškimų eiles.

Tikrai butu vertas pasigailėjimo asmuo, jei jis savo protu negalėtu apimti šių fenomenų daugybės ir įvairumo. Laimė, taip nėr. Tik paviršutinis į dalykų veikimą pažvelgimas nepermato juose prigulmingumo viens nuo kito, gilesnis-gi tuojaus pradeda ten tėmyti tulą saryšį, kaip antai priežastinę nuo kits kito kilmę, laike ir erdvėje viens po kitam sekimą. Šiais patėmijimais prasideda apsireiškimų analyzė; ji suranda ir atskiria vieną nuo kitos apsireiškimų esybes, ištirią jų ingimtą uždavinį ir tinkamumą jam atsiekti. Šiais keliais prieinama prie gilaus apsireiškimų ir jų priežasčių pažinimo.

Taip dalykams esant kritiškas protas pradeda tėmyti bendras ypatybes apsireiškimų turinyje ir tokiuo budu prieina prie suradimo gamtos dėsnių; jie tai valdo visus apsireiškimus, o patįs remiasi ant gamtos kunų vienodų ypatybių, pav. paprastieji chemijos kunai (corps simples) dalinasi į įvairias grupes sulig kunų bendrų privalumų; vienok šalip bendrumų kiekvienas kunas turi išimtinai sau ypatingas žymes, kaip antai svarumą (poids), giminystę (affinité), atomiškumą (valence).

Kiekvienas dėsnis valdo daugybes apsireiškimų, dėlto sulyginant su jais pats dėsnių skaičius nedidelis. Beskirstant fenomenus į grupes sulig tam tikrų dėsnių ir apsvarstant šiuos dėsnius iš įvairių atžvilgių tveriama atskiros gamtos mokslų šakos. Jų eilė gan ilga. Vienos iš jų yra neprigulmingos nuo kitų, kaip pav. fyzika; kitos-gi, kaip antai fyziologija, jau vartoja fyziškųjų, chemiškųjų ir mechaniškųjų dėsnių veikimą, todėl tulam laipsnyje ir priguli nuo jų. Ačiu šiai prigulmybės aplinkybei gamtos mokslų pažinimas yra didžiai palengvintas, tat ir syntetiškas į juos žvilgsnis tampa galimu.

Bet eksperimentalinių mokslų pažinimas dar neapima visos buities, o tik vieną jos dalį, jautuliais apčiuopiamą; mat, eksperimentalinis tyrinėjimas vien uoliai užrašinėja faktus ir jieško juose dėsnių. Kas toliaus gamtoje yra, koks tarp visų dėsnių sąryšis, koki pradžia ir esmė visatos, prie ko ta visata eina, kokios praktiškos pasekmės dėl žmogaus iš šių pažiurų išplaukia, visa tai yra už eksperimentalinio mokslo ribų ir metodos ir dėlto prie jo srities nebepriguli. Iščia paeina ir pačių gamtininkų pripažinta nuomonė, kad gamtos mokslas neišriša pasaulio mįslių.

Vienok kiekvienas privalo sulig savo išgalių pažinti gamtą, jos dėsnius. Juk žmogus taip arti prie gamtos! jo kasdieniniai pasielgimai taip surišti su ja; pagalios, ir jis pats yra gamtos dalelė, apdovanota protu, kurs gali siekti giliai į gamtą ir net už gamtos; taigi jo santikiai prie gamtos turi buti protingai sutvarkyti, paremti ant tikro jos pažinimo.

Ačiu eksperimentalinės metodos aiškumui gamtos pastovių dėsnių pažinimas duoda visiems tyrinėtojams vienodas pažiuras į tuos dėsnius. Šitos pažiuros tik tiek maino pas įvairus individus jų praktišką elgimąsi, kiek jis paliečia žmogaus materialinės pusės reikalus.

Ar gamtos dėsnių pažinimas reiškia tą pat, ką turėti pasaulėžvalgą? Šis pažinimas tai tik dalis pasaulėžvalgos, ir tai mažesnė. Toks atsakas paeina iš pasaulėžvalgos sąvokos gvildenimo. Pasaulėžvalga apima pažiurą netik į gamtos dėsnius, bet į visatą, ypač į tuos svarbius klausimus, kurių iš-

rišimas yra painus ir įvairus, gerokai reikalaująs nuo asmens savytumo, klausimus, kurie arti rišasi su musų gyvenimu, imamu visoj jo platumoje. Nuo šio savytumo daugiausiai ir priguli pasaulėžvalgos spalva.

Minėjau, kad eksperimentai ištiria tik vieną buities dalį; kitós pažinimu rupinas filosofija ir teologija. Šių mokslo šakų klausimai, nežiurint į tai, kokioj prasmėje bus jie išrišami, butinai įeina į pasaulėžvalgos turinį, kaipo svarbiausioji jos dalis. Ištikro taip yra. Visupirma dėlto, kad čia vartojamos metodos, t. y. spekulativinė ir istoriškoji kaip filosofijos, taip ir teologijos srityse, reikalauja nuo asmens daug daugiau savytumo, negu gamtos mokslų tyrinėjimas. Antra, filosofijos ir teologijos klausimai aptaria žmonių elgimosi budą; čia ypač priguli doros problėma, kuri ir dabartiniuose laikuose turi smarkiai atkreipus į save visuomenės domą. Pagalios, pati istorija aiškiai parodo, kad žymiausią vietą pasaulėžvalgose užimdavo ir dabar užima filosofijos ir teologijos klausimai.

Prie filosofijos srities priskaitoma istorijos ir filologijos mokslai[1]). Jų tyrinėjimas, kaipo nemažiaus svarbos turįs už kitus, logiškai seka po gamtos mokslais. Kalbėdams apie filosofiją vartoju šį žodį susiaurintoje prasmėje, t. y. turiu omenėje vien spekulativinę jos dalį.

Nors filosofija ir vartoja spekulativinę metodą, vienok jos rezultatai—tai ne imaginacijos dalykai, bet turi reališką vertę. Mat sveika filosofija ima sau į pagrindą gamtos ir istorijos mokslus; suvartodama paskutinius šių mokslų rezultatus ji stengias nueiti toliaus prie syntetiško ir gilesnio tų mokslų pažinimo, prie padarymos išvadų, kurios logiškai išplaukia iš gamtos dėsnių ir istorijos faktų.

Šis sveikos filosofijos darbas, kaipo ant realinio pamato pastatytas, suteikia gausius vaisius, kurie prisideda ir prie tų pačių mokslų pakėlimo. Hypotezių istorija tai aiškiai priparodo. Eksperimentaliniai mokslai negali apsieiti be hypotezių. Tuotarpu žinome, kad hypotezis gema per filosofiško mokslininko spekulaciją—protavimą; bet ta hypotezis eksperimentaliniuose moksluose neįgys tiesos vardo, iki jos teisingumas nebus priparodyta jiems ypatinga metoda t. y. eksperimentaline. Šis filosofijos patarnavimas gamtos mokslams yra didžiai naudingas: jis negriauna jų autonomijos, kuri reikalauja, kad niekas nedrįstu įeiti į jų šventyklą, neperėjęs per eksperimentalinės metodos kontrolę, o iš kitos pusės, šis patarnavimas prisideda prie gamtos mokslo pakilimo ir išsiplėtojimo.

---

[1]) Vartoju šitokią mokslų klasifikaciją, kadangi nėr visų vienodai priimtos.

Syntetiškam pažvelgime į visatą negalima neužklausti, iškur pasaulis atsirado[1]), kam jis yra ir kur jis eina. Šie klausimai statoma ne tik visatai, bet ir pavienioms pasaulio esybėms, o ypač žmogui. Kas tai per esybė tas žmogus? Prie paviršutiniam pažvelgimui į pasaulį, į gyvenimą, jau atrodo, kad žmogus—prakilniausis iš regimųjų esybių. Ar tai tiesa? Kokie jo santikiai prie kitų esybių? Tuolabiaus turime teisę tai klausti, kadangi matome kaip atskirus asmenis, taip ir žmonių grupes, besidarbuojančias tame dalyke su dideliu jiegų įtempimu ir pasišventimu. Ko jie nori atsiekti? Visi šitie ir daugelis kitų klausimų priguli prie filosofijos srities.

Gamtos mokslų ir filosofijos pažinimas didžiai apšviečia žmogaus protą, išaiškina daug klausimų, kurie taip kankino žmogaus sielą, vienok ir dabar dar ne viša aišku, dar yra problemų, nors ir svarbių, tečiau dar neišrištų. Žiurėkim, štai žmogus doras, geradaris kenčia, prispaustas ligos-nelaimės. Jis kitiems gerai darė, o pats kenčia. Dėlko tai? Štai kitas, veidmainys, apgavikas, o gal net ir kraujageris, o vienok jis apvainikuotas laime ir tai beveik per visą savo gyvenimą. Žinoma, retai taip atsitinka, bet faktas yra, kad atsitinka. Nekaltas kenčia, kaltininkas—laimėje! Kaip tai gali buti? Ar tai dorybė ir kraujagerystė yra lygios verties? Ne, atsako žmogaus prigimtis, dorybė turi apgalėti, triumfas jai pažadėtas! Padaryta skriauda neliks be atlyginimo! Bet kada tai buvo ir kada tai bus? klausiama, su kuo atsilygino Neronai? Dievas juos teisė, atsako protas. O dėlko kenčia doras žmogus? Nebžinau, prisipažįsta prigimtis.

Kentėjimo problemos nei filosofija, nei gamtos mokslai kaip reikiant neišaiškina. Čia reikia naujos pagalbos—tai vienas.

Antra ir svarbiausia, susitinkame su istorišku Dievo Apreiškimo faktu, kurio apriorišķajam ignoravimui neturim jokio protingo pamato. Istoriški faktai turi sau ypatingą tikrenybę, kuri mus priverčia juos pripažinti. Dėlei šių racijų teologijos egzistencija yra išteisinta. Po gamtos mokslų ir filosofijos teologija eina kaipo paskutinis pasaulėžvalgos ingijimo etapas.

Teologija duoda užganėdinantį žmogaus protą atsaką apie filosofijos neišrišamas problemas, kaip antai kentėjimo, nušviečia erdves, kurios filosofijos akyse buvo dar didžiai ukanotos, —Dievo esmė, santikiai tarp Dievo ir žmogaus,—naujomis tiesomis praplatina žmogaus pažinimą, pav. apie viršgamtinį žmogaus

---

[1]) Daug žinių ir platų literaturos sąrašą šiame dalyke galima rasti veikale prof. Ks. *Dr. Fr. Gabryl*: Filozofia przyrody. Kraków 1910.

paskyrimą. Tarp naujų tiesų yra ir tokių, kurių nepažįstame kaip ant delno, bet vis-gi turime naudą nors iš dalinio jų pažinimo. Be to dar daug tiesų, dorą paliečiančių, kurios buvo skelbiamos ir filosofijos, per Dievo apreiškimą ingijo naują, dievišką sankciją, kuri taip iškėlė augštyn tas tiesas, kad jos pradėjo imponuoti žmonijai. Iš čia pasekmė, kad žmonės savo gygenime daugiaus taikinas prie jų.—Gamtos mokslai + filosofija + teologija duoda pilną pasaulėžvalgą[1]).

Kas nori savytai ingyti integralinę pasaulėžvalgą privalo pereiti minėtus tris etapus.

M. Reinis.

ŽMONIJOS BALSAS APIE RELIGIJĄ.

Šiandien yra daug mokslo vyrų, užsiimančių speciališkai religijos istorija (kaip antai katalikų: Chr. Pesch, A. Borchert, Abbé de Broglie, A. Le Roy; nekatalikų: Roskoff, Guyau, ypač Sal. Reinach); pripažinta faktas, kad nėra ir nebuvo nuo seniausių laikų iki šiai dienai tautos, kuri butu neturėjus šiokioje ar tokioje formoje religijos, nepripažinus augštesnės, viršprigimtinės Esybės buvimo ir kokiais nors budais neišreiškus Jai šlovės ir garbės.

Pirm dar negu tikras istorijos laikas prasideda, jau skamba iš senovės gilumo perdėm pas visas tautas maldos bei religijinių giesmių aidai. Senobinių Indijų kningos, Aigypto papyrusai, Babylonijos lentelės kalba mums apie religiją. Seniausieji istorijos dokumentai, kurie tik dar užsiliko per amžius, vienu balsu šaukia: religija, Dievas! Ir šiandien visos tautos nuo laukinių iš vidurinės Afrikos bei šiaurinio poliaus žmonių iki kulturingiausių Europos gyventojų išpažįsta nors įvairiųivairiausiose formose kokią nors religiją, pripažindami reališkąi viršprigimtinės esybės buvimą, ir susinešimus su Jaja.— „Keliauk į Rytų šalis, į Kynus, Japoniją; keliauk į Vakarus, į Kordiljerų viršunes, į neapmatomąjį Patagonijos pampas'ą; atlankyk Šiaurės gyventojus, Eskimosus (jau nieko nesakau apie kulturingas tautas, kur juk viešpatauja krikščionystė); atsilankyk vienu žodžiu pas visas tautas nuo žemiausio kulturos lapsnio iki augščiausio, ir paklausk jųjų tėvų kalboje: „Ar pripažįstate jus Dievą, viršprigimtinę Esybę?“ Visi vienu balsu atsakys:

[1]) Slg. „Dr.“ t. II, psl. 19 ir sek.

„Taip, mes tikime į musų Valdoną, musų Viešpatį, mes Jį garbiname ir šloviname.“ O jei negalėtumei su jais susikalbėti, tai akmenįs skelbs Tau apie jų religiją; šventyklos, papročiai, apeigos, giesmės, kurios parodys Tau aiškiai faktiškąjį jųjų su augštesne Esybe santikiavimą, religijos išpažinimą“[1]).

Yra tai neužginamas faktas!

Vienok priešai šitą tvirtinimą galima užmesti (kas šiandien kaikurių yra daroma): „Juk šiandien esama daug netikinčiųjų ir tai rasi beveik visuose visuomenės sluogsniuose, ypač tarpe mokslo vyrų, taip kad, rodos, su kulturos pažanga bedievių skaitlius vis didinasi. Tat religijos faktas nėra, kaip mes tvirtiname, visuotinas“.

Atsakau:

1) Tiesa, turime pripažinti, kad šiandien, deja, esama gal daugiau negu pirma buvo tokių, kurie s a k o s i bedieviais, bet visgi:

a) jie yra išimtis iš visuotinos taisyklės. Iš tikro: sulyginant su teistais taip vadinamųjų bedievių yra mažytė saujele, nes

b) iš tų, kurie save išpažįsta bedieviais, daugelis nėra tokiais faktiškai, t. y. jie sakosi nepripažįstančiais Dievo n e į s i t i k r i n i m o dėlei, bet dėl visokių išviršinių aplinkybių, ką aiškiai parodo faktai: tankus atsivertimas tokių prie religijos, ypač mirties valandoje, kada jie instinktiviškai šaukiasi prie Dievo;

c) kurie gi sakosi įsitikrinę nepripažįstą Dievo buvimo, yra tai tankiausiai žmonės, kuriuose prigimties balsas yra apmiręs arba per morališkąjį sugedimą arba yra tai asmenįs pusiaumokyti (Halbwisser), kurie yra praradę sveiko ir savystovio protavimo gabumą;

d) kaslink mokslo vyrų, tai netiesa, buk jųjų daugelis Dievo buvimo nepripažįstą. Šiandien, kaip ir seniau, tarpe mokytų vyrų daugelis yra teistai[2]). Galop taip vadinamieji ateistai (mokyti) savo pasielgimu pripažįsta Dievo buvimą. Juk mokslas aiškiai parodė, kad gyvybės pradžia negalima išaiškinti vien tiktai materialinių jiegų įntekme. Tat reikėtu pripažinti pasaulinę priežastį t. y. Dievą. Vienok musų ateistams tas nepatinka. Taigi išgalvojo kokią ten, kaip sako Chr. Persch,

---

[1]) Taip kalba žymus Italijos rašytojas *Bonomelli*: „Dio Creatore“ Milano 1906. p. 43 (liuosas vertimas).

[2]) Garsiausi mokslo vyrai praeities atsižymėjo ypač religijos pripažinimu. Atsiminkime sau tik senobinės Graikijos galvočius: Sokrat'ą, Aristotel'į Platon'ą. Iš naujų laikų garsius gamtos mokslinčius: Newton'ą Kopernik'ą, Keppler'į, Gallileį etc. O šiandien garsus prof. Foersteris, Ruville ir daugelis kitų mokytų vyrų.

„Urzeugung“, kurios buvimas esąs pripažintinas be jokių priparodymų, kaipo butina „Voraussetzung“.

Kiekvienas mato, ką reiškia toksai pasielgimas. Taigi, jei ir esama iš įsitikrinimo bedievių (apie ką turiu, rodos, teisę abejoti), tai jie yra išimtis.

2) Toji gi išimtis neikiek nekenkia religijos visuotinumui, nes, kaip. pav. iš fakto, kad esama nebylių, kurčių etc. negalima daryti išvedimą, buk kalba nėsant bendras žmonijos turtas, lygiai jei randasi bedieviai, kurių bedievystė tankiausiai esti prigimties prislėgimu, negalima sakyti: religija nėra visuotinas žmonijoje apsireiškimas. Anaiptol, pagal senąjį išsireiškimą: „Exceptio confirmat regulam“ reikėtų pasakyti: kai-kurių nereligijiškumas liudija, kad religija yra visuotinė žmonijos gyvenime taisyklė.

Taigi be jokios abejonės galima tvirtinti: religija yra bendras žmonijos turtas, religija yra visuotinas žmonijos gyvenime apsireiškimas.

Rimtai ir biskį arčiau įsižiurint į šitą faktą, negalima nepastebėti tuoj įdomių jo ypatybių, kurios butinai verčia žmogų giliai apsimąstyti.

Iš tikrųjų: visa žmonija vienu balsu (žodžiais arba pasielgimu) šaukia: yra Dievas, Viešpats ir Užveizdėtojas visų daiktų, gerų Apgynėjas, blogų teisingas Teisėjas. Bet ar nors vienas mirus žmogus yra matęs šitą Dievą? Nieks ir niekados! Vienok visi pripažįsta Jį esanti, visi prieš Jį dreba, Jam aukoja, Jį garbina. Religijos principai yra giliai įsišakniję į visą žmogaus gyvenimą, giliai įsismeigę į visus gyvenimo sątikius, pagal juos yra surėdytas privatinis, naminis bei visuomenės gyvenimas, jie valdo visus žmogaus gyvenimo apsireiškimus, net slaptingiausius sąžinės dalykus, yra vienu žodžiu svarbiausis žmogaus gyvenimo veiksnis. Tas viskas rodo mums aiškiai, kad religija nėra tušti augštesnės Esybės žmogaus proto sąvoka, bet gilus įsitikrinimas į Dievo reališkąjį buvimą.

Tasai gi įsitikrinimas yra pas visas tautas per visus laikus vienodas kaslink esenciališkos religijos reikšmės, t. y. visa žmonija sutinka tame, kad yra viršprigimtinė Esybė, kuriai atiduotina garbė. „An diese oder jene Götter nur dieses oder jenes Volk; in dem Glauben an eine höchste persönliche Macht stimmt die ganze Menschheit überein“[1]).

Taigi religija yra visuotinas, vienodas žmonijos įsitikrinimas į augštesnės Galybės esimą.

[1]) *Chr. Pesch*: Gott und Götter. Freiburg in Brs. 1890 p. 43.

Dar viena stebėtiną ypatybę mes patėmijame religijos fakte, kuri ypač turi kiekvieno domą atkreipti—yra tai religijos fakto i š l a i k o m u m a s, nepermainomumas. Žmogaus dvasios prakilnesni vaisiai: dailė, mokslas, jojo gyvenimo papročiai, palinkimai bei sėkimai, pasaulėžvalga, gyvenimo sąlygos, visuomeniškas surėdymas mainyte mainėsi ir mainosi pagal tautas ir laikų aplinkybių, vien tiktai religija savo esenciališkoje reikšmeje visur ir visados ta pati pas visas tautas. Be šiokių ar tokių papročių, materialinių bei dvasinių žmogaus turtų mes randame tautas, be religijos gi niekados; vien tiktai religija yra bendru žmonijos turtu per visus laikus. Negaliu čia necituoti puikių Chr. Pesch'o žodžių šitam dalyke. Štai ką šits didelis mokslininkas speciališkai užsiimantis religijos istorija sako:

„Verschieden geartet finden wir die Geschlechter in Bezug auf körperliche und geistige Entwickelung, in Auschauungen, Sitten, Sagen, Künsten, Wissenschaften und bürgerlichen Einrichtungen, aber kein Volk bewohnt die Erde oder hat sie bewohnt, soweit unsere Kenntnis reicht, dessen Naturtrieb auf die Verneigung Gottes gegangen wäre“[1]).

Panašiai išsitaria kitoj vietoj:

„Körperliche und geistige Anlagen sind bei den verschiedenen Völkern sehr verschieden, ja entgegengesetzt, einen gemeinsamen Zug weisen Menschen auf; denn alle besitzen in der einen oder anderen Form Religion“[2]).

Viską tą sumetant kruvon ir rimtai bei blaivai svarstant ypatingą religijos intekmę į žmogaus gyvenimą, josios visuotinumą, vienodumą bei nepermainomumą, tikrai žmogaus sveikas protas nesidrovi daryti išvedimą, kad šisai žmonijos gilus įsitikrinimas į reališkąjį Dievo buvimą ir Jojo garbinimo reikalingumą negali buti klaidingas, anaiptol su tikru logiškumu jisai tvirtins: toksai įsitikrinimas turi butinai turėti objektiviškąją vertę, pamatą, t. y jam turi atsakyti reališkas Dievo buvimas.

Ištikrųjų: šitas visuotinas žmonijos įsitikrinimas į Dievo buvimą, daręs tokią didelę intekmę į žmonių gyvenimo sątikius, ką sakau—dar daugiau: priduodantis visai kitokią spalvą visam žmogaus gyvenimui, rodo mums iškalbingai, kad jisai turi gilias šaknis pačioj žmogaus prigimtyje, kad jisai nieko kito nereiškia—kaip tiktai prigimtinę, jei taip galima išsitarti, tendenciją prie tikėjimo į Dievystės reališkumą ir josios šlovinimo reikalingumą. O jei taip yra, jei religija yra protingos žmogaus prigimties balsas (apie ką aiškiai liudija ste-

[1]) *Chr. Pesch*: der Gottesbegriff in den heidnischen Religionen der Neuzeit. Freiburg in Brs. 1888 zweite Hälfte p. 140.

[2]) *Chr. Pesch*: Gott u. Götter. p. 2.

bėtino žmonijos įsitikrinimo ypatybės)—tai jinai negali buti tuščia svajonė be jokio reališko pamato, bet butinai daleidžia (supponit) obiektiviškumą, nes kiekviena tikroji prigimtinė tendencija, sėkimas į tam tikrą obiektą tuo pačiu, kad yra tikros prigimties sekimas, reikalauja šito obiekto reališko buvimo. Kaip naturalinė tendencija prie regėjimo netik suponuoja regejimo galę (facultatem), bet ir regėjimo obiektą—šviesą, lygiai ir žmogaus prigimties įsitikrinimas, sekimas prie tikėjimo į Dievą—butinai reikalauja reališkumo tosios Esybės t. y. faktiškojo Dievo buvimo. Kitaip visas pasaulis pavirstų, nežinau, į kažin-kokį pamišėlių bustą, kaip puikiai patėmija viršminėtasis Chr. Pesch:

„Gäbe es keinen Gott, so wären die Tempel Narrenhäuser, die Gottesdienstliche Zusammenkünfte Versammlungen der Wahnwitziger, die religiösen Übungen um nichts besser, als die törichsten Handlungen der Irreanstalten[1]).

Bet priešai tokią konkluziją žmogus instinktiviškai protestuoja, jisai įsitikrinęs yrą kad jojo protas bent ten, kur paliečiama prigimties balsas negali jį suklaidinti.

Taigi su garbingu Chr. Pesch teleista bus man užbaigti:

„Die Tatsache das die Menschheit das Dasein Gottes für wahr hält und glaubt, beweist die Wirklichkeit Gottes“[2]).

K. R.

KELI ŽODŽIAI APIE DORINES KULTUROS REIKALUS.

Rimtai rengiantis prie šiokio ar tokio visuomeninio darbo reikia butinai susipažinti bent apskrituose bruožuose su visomis visuomeninių reikalų, rupesčių, vargų rušimis, išsidirbti lemtas pažiuras į tų rušių sąryšį tarp savęs, kiekvienos jų tam tikrą vertę ėmus atskyrium ir palyginus su kitomis. Nekartą mat pasitaiko, kad žmonės, stengdamiesi mažinti vargą vienaime kokiame visuomeninio gyvenimo plote, per nesusipratimą daro visuomenei skriaudą kitoje, tankiai net augštesnėje reikalų srityje, esant nepertraukiamam sąryšiui tarp visuomeninės kulturos dalių; skriauda tokiuo budu padaryta vėliaus ar ankščiaus atsilieps ir toje srityje kur norėtu gera padaryti; ir pagalios vargas čia ne tik ką nesumažės, bet pasididins. Ypatingai reikia rupintis, kad kaip nors neužgavus doros teisių ir viso

[1]) Gott u. Götter p. 44.
[2]) ibid. p. 45.

to, kas dorą žmonių širdyse palaiko, gaivina, tobulina. Tikra dorinė gerovė yra juk pamatu visuomeninės kulturos ir geryneigos. Užtaigi doros silpninimas yra aiškiu ženklu visuomenės puolimo pradžios. Pasaulio kulturos istorija duoda čia daug pamokinančių pavyzdžių. Laikuose antai smarkaus apšvietos ir ekonominės gerovės pakilimo Babelyje, Graikijoj, Rome, buvo labai nupuolus dora ir todėl visuomeninė gerovė tose šalyse neilgam griuvo visoje samplatoje.

Juo labiaus musų visuomenei reikia visados turėti omenėje dorinės kulturos reikalai. Maža musų tauta, maža mes teturime šiokių ar kitokių turtų ir jiegų sulig kiekybės; mums ypač turi rupėti musų kulturinių turtų ir jiegų kokybė kuoaugščiausiai pakėlus. Apsupti iš visų pusių esame galingesnių kaimynų; pritiriamose nuo jų skriaudose nekartą mums priseina šauktis prie jų sąžinės teismo; net grynai laikinų reikalų žvilgsniu ėmus dalyką mums turi labai rupėti įsivyravimas doros tarptautiniuose santikiuose; tik turėdami pas save dorinės energijos išteklių, mes galime prisidėti prie padidinimo doros intekmės į tuos santikius, prie tautų baudžiavos panaikinimo. Jeigu kiti mus skriaudžia, tai iš to da neišeina, kad ir mes turėtumėm nepaisyti doros teisių; žinoma, galime ir turime gintis, bet visados šventai laikydamiesi taisyklės, kad doros politika, tai geriausia politika.

Toli gražu da ne visi Lietuvos sunus yra supratę savo tėvynines priedermes; šiaip ar taip atsidurus po erdvesne, smagesne musų kaimynų tautine pastoge jiems reikia nekartą ir labai daug dorinių jiegų, kad įstengtu sugrįžti prie savo vientaučių menkutės vėliavos. Mes turime ypač į tai atkreipti akį savo su jais santikiuose; jiems kur kas bus lengviaus prie musų bendro tėvyninio darbo prisidėti, jeigu tas darbas bus varoma dorinės atmosferos šviesoje ir šilumoje.

Neužtenka toli gražu vadintis lietuviu, reikia da savo darbais pagal išgalės prisidėti prie tėvynės tikro pakėlimo. Užeina tiesa, kartais šioki ar kitoki mada darbuotis visuomeninėje dirvoje; iš dalies tai ir dabar jaučiame visuomeniniame musų gyvenime. Bet mados, kaipo tokios, nauda neperkoki ir neilgam paprastai. Visuomeninis darbas turi remtis ant tvirto idėjinio pamato; juo tas pamatas bus tvirtesnis, prakilnesnis, juo darbo išdavos bus geresnės. Musų visuomenė neišsigali tinkamai savo veikėjams už trusą atsilyginti ir atsidėkoti. Reikia, kad kuodaugiausiai atsirastu vientaučių, kurie darbuosis tėvynės naudai ne dėl kokių kitokių priežasčių, ne poniškai, kaip ir malonę darydami, bet dorinės sąmonės ir energijos verčiami. Prakilnios ištikrųjų doros žmogus, jeigu įsten-

gia kam nors kokį gerą darbą padaryti, tai jis jį atlikdamas netrokšta, nejieško dėkingumo sau už tai išreiškimo, bet džiaugiasi gavęs progą tinkamai ar tai medeginius turtus ar tai dvasios jiegas suvartoti.

Svarbu, kad sąžinės kultura pakiltu ir dėlto da ypač visuomenės veikėjų ir apskritai tarpe žmonių užimančių visuomenės gyvenime augštesnę vietą, nes jų idėjos, troškimai, gyvenimo pavyzdžiai turi šiaip ar taip svarbią visuomeninę vertę, daro mažesnę ar didesnę intekmę į kitus vientaučius. Sunku, imkim, kovoti pasekmingai prieš svaiginančių gėralų viešpatavimą tamsesniųjų, žemesniųjų vientaučių tarpe, jeigu augščiaus stovintieji savo išlavinimu ir padėjimu žmonės bus aklai atsidavę į tų gėralų vergiją. Sunku išaiškinti tamsesniam broliui, kad reikia rupintis geresniu pažinimu ir permanymu tikėjimo dalykų, jeigu šiokio ar tokio mokslo inteligentai duos pavyzdį savo pasielgimu, kad sulig tikėjimo galima ir nesirupinti šviesą susijieškojus.

Jeigu jau visuose visuomenės reikalų plotuose reikia rupintis doros teisėmis, tai ypač svarbu, kad besimokinančioji jaunuomenė suprastu dorinės kulturos vertę ir lemtai rupintusi atlikti dorinio išsitobulinimo priedermes. Reikia be abejo kuo labiausiai stengtis protą išlavinti ir naudingų ateities darbams žinių prisirinkti, bet negalima užmiršti savo sąžinės kulturos reikalų, kad galėjus ateityje rasti savo šieloj visados karštą norą, prakilnumą ir ištvermę savo mokslo lemtam suvartojimui, kad įstengus atlikti sunkias nekartą sulig savo tėvynės reikmenes. Jau net nusibodo skaityti musų laikraščiuose apie inteligentus pabėgėlius nuo tėvyninių priedermių; jiems ne mokslo truko, bet sąžinės kulturos, tam tikro dorinės energijos saiko. *yz.*

„ŽMONIŲ TRUKSTA"!

Tokiuo užvardijimu lenkų mėnesiniame laikraštyje „Prąd" № 11, 12 (1910) išėjo gana ilgas straipsnis, kuriame autorius išrodinėjo musų dvasios nupuolimą, trukumą išmintingų darbščių žmonių-vyrų, galinčių buti naudingais visuomenei, ir paduoda budus pašalinimui tokios anomalijos.

Ir mums, manau, pravertėtu atkreipti į tai domą, ir pas mus juk toki pat jaunuomenė, toks pat jos sto-

vis. Šiandien, kada ir mes pradėjome krutėti, kada reikalaujame daug žmonių su energija, su pasišventimu, žmonių — galinčių vadovauti minioms, matome jų labai maža. Jei kartais viens-kitas atsiranda, kurs pabando savo spėkas, bet sutikęs įvairias kliutis po ilgesnės ar trumpesnės kovos — nuilsęs krinta, arba nuliudęs apleidžia kovotojų eilę. Kame to priežastis? — Permažai pažįstame save, permažai atkreipiame domą į išlavinimą ir sustiprinimą musų pobudžio. „Grįžkime į save“! Taip, pirma, neg pradėsime viešai darbuotis, pažiurėkime ar įgijom tam tikras darbui reikalingas priemones, ar užtektinai prisitaisėme, išlavinome protą, valią ir širdį. Be šių sąlygų bergždžias bus musų darbas. — Tečiaus paklaus ne vienas, kame tas išlavinimas gauti, iš kur ir kaip jis paimti; mokykloj toli gražu to viso neįgysime. Tiesa, bet kalta tame ne tiek pati mokykla, kiek musų klaidingos į ją pažiuros. Daugumui mokinių rupi vien tas, kaip geriau išdavus kvotimus, kaip daugiausiai išmokus smulkmenų, niekam netinkančių faktų, o apie visuomenės reikalus, apie tą, kaip galėsime pabaigę mokslą, buti naudingais visuomenei ne skaust mųs galvą. Užmirštame, jog be tam tikro mokslo šakos apsirinkimo, be apsiskyrimo sau darbo šakos, be pažinimo visuomenės, jos reikalų, papročių, jos sielos — nieko nenuveiksime. „Tą viską turiu pažinti, nes negaliu buti vien tik automatu dėl mokymosi ir šnekos, bet turiu veikti. Esu žmogumi, todėl turiu buti gyvu visuomenės sąnariu, galinčiu jai paaukoti savo darbą ir prakaitą, o reikalui atėjus ir gyvastį“ (Prąd, pl. 356).

Nedaug tepasieks ir tie, kurie gal ir norėtu užtektinai išlavinti savo protą, kuodaugiausia skaitydami įvairių-įvairiausių kningų, bet daro tai be plano, be tvarkos, be supratimo. Pasemtos iš perskaitytų kningų žinios, nerasdamos sau tam tikro pagrindžio greit išnyksta, nepalikdamos dėl musų jokios naudos. Jei tat turime jau apsirinkę sau kokią-nors darbo šaką, o kiekvienas paaugęs mokinys turi tai padaryti, skaitykime pirma tas kningas, kuriose beabejo rasime ką nors rimtesnio apie numylėtąjį dalyką; gražesnes ir rimtesnes mintis stengkimės užlaikyti ilgesniam laikui, stengkimės pritaikinę prie aplinkybių pasinaudoti jomis.

Negana to. Vieno proto lavinimas nesugebės padaryti mus darbo vyrais, neįstengs įgytą mokslą pritaikinti gyveniman, jei tasai mokslas neapsireikš veikime — tamgi butinai reikalinga išlavinta valia. „Žmogus su protu

ir mokslu — tai dar nei pusė žmogaus, tai dar tik trečdalis". (Prąd, pl. 358). Be stiprios valios mes nesugebėsime pradėti jokio sunkesnio darbo, arba pradėję neištversime lig galo. Negalima nuveikti nieko svarbesnio, didesnio, imkimės mažesnio, menkesnio, bet dirbkime, krutėkime. Juk iš mažų dalykų susideda dideli, juk genijus tai patvari kantrybė. Taigi neapleiskime nei vienos progos, kur galėtumėm ką nors nuveikti, ar tai budami mokykloj tarp draugų, ar vakacijų metu, visur stengkimės įmesti kokią prakilnesnę mintį, pažadinti kitų dvasią prie darbo, prie susipratimo, ar galop bandyti savo jiegas rašydami žinias, mažesnius straipsnelius. „Veikkime, veikkime pozitiviškai, kalba, ar plunksna, veikkime rankomis, bet neleiskim laiko veltui ant tuščių plepalų ir burnos aušinimo. Tėmykime į apie mus esančias aplinkybes, ar negalėsime ką nors nuveikti, kokią klaidingą mintį pašalinti, darban pažadinti ar ką pagelbėti" (Prąd, pl. 359). Tuo pačiu jau lavinsime savo valią, prigusime darban, ir ateityje galėsime mažesnę ar didesnę naudą atnešti visuomenei.

Apart proto ir valios turime lavinti ir savo širdį. Tai nereiškia, kad reikalingas mums butu sentimentališkumas, bet reikalinga mums širdis, spėjanti atjausti ne tik vien egoistiškus musų reikalus ir pageidavimus, bet širdis, kuri mato ir atjaučia musų artimų bėdas ir nelaimes, jų džiaugsmą ir nuliudimą. Galime pavadinti tokį jausmą krikščioniška meile, ar kas kaip sau nori, bet tą jausmą kiekvienas iš musų turi pasisavinti. *Nihil humani a me alienum*, turi buti musų deviza. Ji pažadins mus prie aukų dėl artimo, per ją taipgi patrauksime prie savęs žmonės, su jos pagalba visi musų darbai, nors menki, bus apsiausti kaip ir kokia aureole. Nėra baisesnio žmogaus už tokį, kuriam svetimas yra tas jausmas, kurs nežino kas tai artimo meilė.

Taigi, draugai, jei mums rupi musų ateitis, jei norime buti tikrais visuomenės sąnariais, jei norime buti jai naudingais — turime griebtis savęs, turime „lavintis", nors tiesa ir sunkus tai darbas. — *Qui vult finem, vult media.* Kada-gi taip išsilavinsime, tad „nors sunkiausis but musų uždavinys, nors ant tako sutiktumėm didžiausias kliutis, nors aplink mus siaustu baisiausios audros — mes žengsime pirmyn ir ... pergalėsime". (Prąd, pl. 363).

Ž.

Keli patėmijimai apie prisirengimą prie visuomeninio darbo.

Ačiu patogesnėms aplinkybėms, raštijai, draugijoms-draugijėlėms šiandien musų moksleivija turi daugiau, negu kitąsyk pragumų susipažinti su visuomenės gyvenimo dalykais, įsigilinti į savo draugijines priedermes ir į visuomeninius uždavinius.

Bet tai nereiškia, kad tas darbas atseitu dabar lengvai. Kilant mat visuomeniniam susipratimui, plėtojasi draugijiniai sąryšiai ir santikiai; visuomeninio gyvenimo takai eina kas-kart vis painyn ir painyn; nuolat didinas draugijinio darbo rušių skaičius; skamba iš visų pusių šiokie ar kitokie idėjiniam veikimui obalsiai; skelbiama raštijoj ir ne raštijoj įvairios nuomonės ir pažiuros į tautos kulturinės gerovės privalumus ir geryneigos budus.

Iš įvairių pusių šaukiama į jaunuomenę, moksleiviją: „eikit šian prie musų idėjinės vėliavos!“

Kas yra papratęs viską imti paviršium, tam lengva čia pasiduoti gražiai skambančių žodžių įtekmei ir dėlei įvairių aplinkybių madoje esančių garsių obalsių sugestijai; toksai tingi pamankyti savo protą, kad įstengtu permanyti, jog neretai garsus obalsiai pridengia labai prastą ir savo pasekmėse kenksmingą geryneigai idėjinį turinį. Reikia saugotis aklai tikėjus į reklamos vertę ir idėjiniuose dalykuose, nors toji reklama butu ir pirmeiviškiausiais žodžiais papuošta.

Ištikro reikia nemaža protinio darbo, kad galėtumėm įvairių įvairiausių nuomonių, idėjų mišinyje užlaikyti kritikiškumo lygsvarą, kad čia nenukryptumėm nors ir į pirmeiviškiausiai nudažytų, naujausių prietarų pusę; reikia čia nemenko dorinio sielos ištekliaus, kad pajiegtumėm pamylėti tiesą, nors ji nekartą pasirodo prastuose rubuose, kad įstengtumėm atstumti melą nors ir gražiausių žodžių aprėdalu pridengtą.

Pirmučiausia reikia visados tėmyti į šiokių ar kitokių obalsių idėjinį turinį, o ne į rutinę jų išvaizdą. Norint gerai suprasti, koki obalsiui vertė priduodama tos ar kitos pakraipos žmonių, reikia susipažinti su visa tų idėjinių pakraipų programa, nes tik visos idėjinės syntezės šviesoje pasirodo aiškiai atskirų programo dalių, atskirų minčių ir obalsių tikroji prasmė ir vertė. Bet kas nori įstengti šviesiomis akimis žiurėti į įvairių pakraipų idėjines syntezes arba kitaip sakant pasaulėžiuras, tasai turi patsai rupintis išsidirbti rimtą pasaulėžiurą, įgyti sveikas kritiškas pažiuras į pasaulį, į visuomenės reikalus ir uždavinius, į savo gyvenimo tikslą ir į įvairių rušių savo priedermes ir teises.

Greta su protiniu darbu ingijimui lemtos pasaulėžiuros, turi eiti dorinių jiegų pirengimas, tam tikras sąžinės kulturos darbas, kad užtikrintumėm savo sieloje viešpatavimą prakilniomsioms jiegoms ant savymeilės, žemųjų palinkimų, upo užgaidų, kad galėtumėm nepasiduoti mados, besimainančių aplinkybių ir šiaip ar kitaip žvilgančių prietarų intekmei. Daug kartais kenčia visuomenė nuo neišmanymo savo veikėjų, bet gal daugiaus turi vargo dėlei jų nepaisymo nekartą visuomeninės doros reikalavimų. Reikia ištikro ne menkos doros veikėjui, kad visados įstengtumėm prieš akis turėti savo atsakomybę už darbų pasekmes, kad atitolintumėm pavojų skriausti visuomenę, išnaudojant blogam savo, kaipo visuomeninio veikėjo, intekmę ir padėjimą. Ypač čia prasižengiama veikėjų tvirtinant tokiuos dalykus mokslo vardu, su kuriais ištikrųjų mokslas nieko bendro neturi, arba paduodant tamsesniam broliui per tikrą siesą tai, kas moksliškai ėmus dalyką galima tik silpnai pamatuota nuomone arba net svajone pavadinti. Tamsesniam broliui labai čia nelengva apsiginti prieš tokį išnaudojimą; tasai išnaudojimas ypač tankiai atsitinka, kada užeina kalba apie tikėjimo ir mokslo santikius; prie tankiaus pasikartojančių panašaus išnaudojimo rušių galima taipgi priskaityti visuomenės atstovavimo neteisingą prisisavinimą ir per vien laikymą savo partijos likimo su visuomenės gerovės ir geryneigos reikalais.

Norint kad prisirengimas prie visuomeninio darbo eitu lengviaus ir butu tikresnės jo išdavos, reikia telktis moksleiviams į tam tikras kuopeles. Svarbu taipgi labai priprasti bendrai darbuotis išpradžių siauresnėje dirvoje, svarbu išmokti buti geru menkos draugijėlės sąnariu, kad paskui galėtumėm pajiegti lemtai atlikti savo priedermes, kaipo sąnarių didelės draugijos—visuomenės.

yz.

Iš moksleivių gyvenimo.

Šiauliai. Mokiniams ir mokinėms pavyko parodyti visuomenei savo gabumai. Tapymo mokytojas surengė 24 balandžio paveikslėlių parodą; paveikslėliai buvo iškabinti mergaičių gimnazijoje. Lankytojams labiausiai patikę Kumpio, mokinio V kliasos, paveikslai. „Vytautas“ ir „Aigyptietė“ tiesiog žavėjo žiurėtojus. Stam-

ti tikrom studentėm ir gauti daktaro laipsnį, turi pristatyti atestatą vertės vyriškų gimnazijų su latinų kalba. Friburgo universitetan merginos priimamos, bet sunkiai; o kitur Šveicarijoje lengviau. Genevoje ir Lausannoje priimamos ir su 7 kliasų paliudijimu be latinų kalbos. Studentėm ir studentam mokslas dovanai.

Kauno kursistės be abejo gali stoti Akademijon, tik, kaip mačiau „Kursų“ programoje, vokiečių ir francuzų kalbos stovi menkai. Čia be kalbų nei iš vietos. Akademija jau nebemokina kalbų ir jas reik gerai žinoti, kad galima butu rašyti „séminaire'as“. O kad ateis koks kapucinas, ar dominikonis, kad im rėžti prakalbą, tai tik klausais, o jei jo kalbos nesupranti, tai tik žiopsai... Norinčios stoti akademijon, turi pirma gana gerai žinoti kalbas, arba namieje dasimokinti, arba čion akademijoje tankiai konversuojant galima greit išmokti. Kad nesugaišyti semestro, galima atvažiuoti ant vasaros kalbų praktikos. (Butu gerai, kad atvažiuotu persimokyti pedagogijos ir pati „Kursų“ pedagogė, pone Čiurlianienė, nes jos nuomonės apie naująsias mokyklas ir mus pedagogų toli-gražu skiriasi).

Žinant kokią vertę turi moters auklėjimo klausimuos, butu geistina, kad čion atvyktu kuodaugiausia lietuvaičių. Nes tik geras jaunuomenės išauklėjimas išgelbės Lietuvą nuo visokių kenksmingų „izmų“ ir manijų. Labai svarbu išauklėjimas vidurinių mokyklų, nes to amžio ypač linkę užkrėsti savo sielą visokioms naujos mados ligom.

Kokį malonų įspudį padarė Šv. Kryžiaus Akademija, rašyti neverta, nes tai asmeniškas dalykas: o da kas tai pavadintu viliojimu, agitacija ir t.t. Kam brangus Kryžius ir jo mokslas, tas jį ir pats suras.

Akademikė *O. Valaičiutė.*

P. S. Su reikalais kreipiamasi prie *Prof. Dr. Beck'o*, arba: *Direction de l'Académie Sainte-Croix. Fribourg en Suisse.*

Skaityki!

Sklaistyki, moksleivi, lapus „Ateities“
Ji vargti, kentėti daug kartų padės,
Ji saldins gyvenimą, protą apšvies,
Gaivindama valią ir širdį auklės.
Ji rodys tau kelią teisingą pirmyn,
Kaip motina, savo gailėsis vaikų,
Išaiškins klaidų daug, kels dvasią augštyn
Ir stengsis sustiprint tikyboj tėvų.
Ji švies lygiai saulė ant augšto dangaus,
Pro uždangą skverbsis į vidų trobos,
Pabudins ir žadins prie darbo sunkaus,
Duos įrankį gerą, padės visados.
Sklaistyk gi, moksleivi, lapus „Ateities“
Ji vargti, kentėti daug kartų padės,
Ji saldins gyvenimą, protą apšvies,
Gaivindama valią ir širdį auklės.

P. Erdvys.

BIBLIOGRAFIJA IR KRITIKA.

„Zarzewie“ (Žarija) — lenkų jaunuomenės laikraštis, išeinąs Lvove. №№ 8—9, 10, 11—12, 1910 m.

Augščiau nurodytu numerių visiškai užtenka sprendimui apie šio laikraščio pakraipą. Yra tai — matyti — laikraštis skiriamas pirm visoko tautiškam lenkų jaunuomenės susipratimui. Tasai susipratimas yra žadinamas laikraščio „Z.“ pasiremiant tam tikra neprigulmingumo ideologija. Pas apgalėtas tautas neaiškų formališką tautos reikalą (interes) reik pakeisti neprigulmingumo sąvoka. Pastaroji sąvoka privalo buti netik dorinė, regulatiniška ideja, kaip tai kitados atsitinka, bet dar-gi „reališkuoju stengimuosi“. Privaloma „pripažįstant ištisą teisinių bei kovinių (prawnych i bojowych) įrankių eilę, mokėti parinkti juos sulig reališkojo neprigulmingumo tikslo“ (№ 10, 306 p.). Psychologiškai neprigulmingumo klausime gludo politiškos valios problėma. Todėlei „Z.“ pažadėta organizuoti jaunuomenės valia ir suteikti jai (jaunuomenei) mintį apie savo nuosavią valstiją, kaipo nuolat aktuališką veikimo akstiną ir kriterijų.

Sulig „Z.“ nuomonės neprigulmingumo politika ir ginkluotos kovos idėja reališkai apsireiškia jau dabar tautiniam lenkų gyvenime. Iškilmingajame Žalgirio mušio Krokuvoj paminėjime esą buk apsireiškusiu du momentu: sąmoningas neprigulmingo buvio troškimas ir savo jiegų pajautimas.

Progai esant, neužmiršta paliesti bent-kiek ir lietuviai. Nesutikimai, kilusieji tarp lietuvių ir lenkų principiališkai aiškinami sekančiu budu. Lietuvos liaudis, nežinodama ir nereikalaudama lenkų kulturos, per ištisus amžius užlaikydavusi savo savytą kulturą. Augštesnieji luomai, reališkai politikai reikalaujant, vienydavęsi su lenkais. Toksai buvęs dalykų stovis prieš ir tulą laiką po Lenkijos puolimo. Pastaraisiais laikais ypačiai pradedant nuo „Aušros“, kuomet liaudies žmonės paėmė savo rankosna lietuvių tautos atgaivinimą, lenkai išgirdę trumpą bet kietą žodį: „Eik lauk“ (nurodyta „Aušra“ 1883 m.).

Lietuvių nedalyvavimas Žalgirio mušio paminėjime Krokuvoj atkreipė lenkų domą į lietuvių-lenkų santikius. Broliai Liubomirskiai sudėjo piniginę auką įkurimui Krokuvos universitete lietuvių istorijos ir kalbos katedrų. Šioji aplinkybė privalo patarnauti susiartinimui bei susipažinimui lietuvių su lenkais ir atbulai. „Tuomet lietuvių dainos nebebus skaitomos kvailomis įsilinksminusių bernų dainomis ir visas atgijimas nebebus kaltinamas rusinime. Lietuviai gi, pažinę musų (t. y. lenkų) tautą mokės apkainoti jos visą galę ir jiegą, mokės pamylėti musų kulturą ir tuomet šie ar tie susidurimai tarp lenkų-turtuolių Lietuvoje ir lietuvių valstietijos, ar dar kokie vietiniai naturališki ar neišvengiami antagonizmai nebespręs ir neturės įtekmės į bendrai pakeltas pastangas naujam neprigulmingam rumui pastatyti“ („Z.“ № 8—9, 262 p.). Galutinai nėra sprendžiama, ar ateities Lietuva panorės šį rumą statyti savystoviai, ar draug su Lenkija. Paliekama tai daryti istorijai, o tuotarpu pageidaujamas toksai dalykas: „Privalome — kaipo jaunuomenė — kuodaugiausia anų katedrų įkurime budėti, o paskui kaip pridera jomis naudotis, kad suprastumėm lietuvius, juos atjaustumėm, galėtumėm apsimainyti su jais nuomonėmis ir aiškintis“ („Z.“ № 8—9, 262 p.).

Kritiškai žvelgiant į „Z.“ pakraipą, reik pasakyti, jog joje aiškiai matoma tautinio jausmo virškraujystė (hipertrofija). Galima tai puikiai išaiškinti lenkų istorijos aplinkybėmis, bet negalima pavadinti tai normališkuoju stoviu. Valstijiškumas ir surištas su juo militariškumas

pastojo kasdieniniu „Z.“ maistu. Taip sakalų eilės persivaizdina „Z.“ vaidintuvėje į neprigulmingos Lenkijos pulkus. „Z.“ net kalba apie „rimtą mokslo plėtojimą iš atžvilgio ir šviesoje neprigulmingumo idėjos“, „kaipo reališkos, konkretiškos reguliuotojos visų gyvenimo apsireiškimų, kaip irgi mokslinio gyvenimo“ (№ 10, 319 p.). Galima spėti, jog karingas „Z.“ upas neleidžia rimtai ir moksliškai pažvelgti į dabartinės valstijos esybę draug su jos politiškomis ir sociališkai-ekonomiškomis tendencijomis. Dabar jau nebegalima žiurėti į valstiją vientik iš tautiškojo atžvilgio, kaip tai daro „Z.“, ir tuo-pat laiku užmiršti apie politiškąją tarptautinės sąjungos reikšmę ir sociališkai-ekonomiškąją miestų ir kitų panašių bendrijų rolę. Apart šito „Z.“ — matyti — nepajiegia sąmoningai aptarti ir apkainoti tautystės idėją. Mes nesiginčysime, jog tautystė sustato butiną formališkąją žmonijos pusę, bet negalima abejoti, jog jinai negal pavaduoti materiališką žmogaus dvasios turinį, ir jog todėlei tautystė niekuomet pati savaimi negal tarnauti žmonijos tikslu. O apie tai dažnai užmirštama. Tuomet iš tautystės daroma toksai stabas, kokiam tarnauja „Z.“

Tokių stabų vengkime! *Aa.*

JAUNIMO LAIKRAŠČIŲ PERŽVALGA.

„DER AKADEMIKER“—№ 5, März—1911. Monatsschrift des Kath. Akademiker-Verbandes. *Ad. Goltron.* Gesinnung und Einigkeit—Gedanken zum Problem: Freistudententum, Katholik und Korporation. (Užsienio studentai susirišę korporacijose. Korporacijų esama įvairių spalvų. Taigi paskutiniais laikais patėmyta, jog studentai ne katalikai noriai glaudžiasi prie katalikų jų korporacijose, iš antros vėl pusės katalikai traukiami į berspalves kitatikių studentų sąjungas. Išvengimui visokių nesusipratimų ir nemalonumų katalikai turį laikyties vienybės ir vengti savo draugų bespalvių: jie, girdi, įnešą palaidesnį gaivalą). *Martin Heidegger*: Zur philosophischen Orientierung für Akademiker. (Svarbą ir reikalingumą sveiko filosofiško pamato studentui visi šiandien suprantą. Kuo geresnis kas esąs filosofas—tuo gilesnis mokslo vyras. Tą jau permatę ir pažymėję tokie žinomi visiems žmonės kaip—Paulsen'as (kningoje „Die deutschen Universitäten und das Universitätstudium“), Cathrein'as, Fr. Klimke ir kiti. Į tą mokleiviams reikėtu esą atsižiurėti). *J. Kuhnel Muse*: Eine Würdigung der Divina Komoedia durch den Vergleich mit anderen Menschheitsdichtungen. (Peržiurimos ypatybės Schiller'o, Goete's ir kitų vokiečių dainių: visi buvę nepaprastais žmonėmis. Kame vienok skyriasi iie nuo Dante's? Atsakymas esąs žodelyje—katalikas. Tikėjimo sparnais Dante pasikėliąs prie to, ką dainiai be tikėjimo vos tik ką užmatą). *Alph. v. Roth*: Moderne Literatur: Der Mensch (Eilių parodija pavyzdyje). *Hans Lechner*: Vorfrühlingsnacht: Eilės. *J. St.*: Die

Unmöglichkeit des Sozialismus. (Pabaiga. Apie utopišką socialistų žadamą žemišką rojų). *M. Schmidhofer*: Die Höhle der Erkenntnis. Eilės. *Dr. W. Roth*: Der Christustypus (Pabaiga. Savotiškai suprato ir dailėje išreiškė Kristaus idėalą flamandų mokintuvė k. a. Rogier'as iš Weyden'o Dirk'as Bonts'as, Geertgen'as iš Haarlem'o, Questin'as Massys ir kiti, savotiškai vėl kaimyniškoji holandiečių pv. Rembrandt'as v. Riju). *Franz Brors*: Im Kaisertal. Eine Plauderei. (Atsiminimų—pabaiga). *H. J.* Hochwaldnacht. Eilės. *Hans Lechner*: Ein Mahnruf an unsere Akademiker. (Reikią palaikyti vieną dailei ir literaturai pavestą laikraštį). Akademische Rundschau: die Ausländer au den deutschen Universitäten im Wintersemester 1910 11. (Įdomios skaitlines iš Gudijos mokslo jieškotų suvažiavusiųjų — 1988 žmonės bėga svetur prie mokslo šaltinių). Bücherschau. Büchereinkauf.

PRĄD. № 1 1911. *Zygmunt Fedorowicz*: Kryzys religijny młodego pokolenia. (Maža teturime tikrai katalikiško jaunimo, nedaug tėra ir visai netikinčio, bet užtat daugybė yra atšalėlių, apsileidėlių, bijančių kataliko vardo, žodžiu, norinčių buti nei kataliku, nei netikėliu. Lenkų jaunimas negali visai atsitolinti nuo tikybos dėlto, kad katalikybė iš senovės yra stipriai surišta su lenkiškumu, todėl kas nenori išsižadėti tautybės, turi da laikytis katalikybės. Kad jaunimas nėra kaip reikiant katalikiškas, štai tam priežastis: priešų, o net ir kaikurių katalikų niekinimas katalikybės, katalikų politiškas konvervatizmas, perdidis visuomenės užsiėmimas politikos klausimais, jaunimo įsitikrinimas, kad katalikas yra tas pat, ką ir turtuolis arba tamsuolis, prieštikybinės spaudos veikimas, šeimynų ištvirkimas, mokytojų blogas gyvenimas, katalikų spaudos neetiškas elgimos su savo priešais. Antidotum — mokyklose religijos mokymas sulig pedagogikos ir metodikos reikalavimų, kad mokiniai nežiurėtu į tą lekciją, kaipo į nereikalingų balastą). *A. L. Szymanski*: Samobójstwa. (Kasmet vis daugiau nusižudo jaunų žmonių. Tokio apsireiškimo priežastis yra kaskart didesnis religijinis ir moralinis jaunimo nupuolimas; prie tos visiems desperatams bendros priežasties pas vyrus prisideda paleistuvystė, puikybė, nepasisekimai; moteris daugiausia nusižudo dėl užviltos meilės, erotiškų dalykų, nesutikimų šeimynoje, vargingo gyvenimo, liguistumo; vaikai tankiausiai nusižudo dėl bausmės baimės, protiškų ligų, kitų pamegdžiojimo, neitinkamo auklėjimo. Visi, kuriems rupi tautos ateitis, turi stengtis prašalinti tas priežastis ir kiek galima, gelbėti persigyvenusius). № 2. *E. Bienkowski*: Chrystyanizm i kwestya społeczna. (Ne socializmui lemta išrišti visuomeninis klausimas: jo skelbiamasis mokslas daugumoje yra priešingas žmogaus prigimčiai; o visa, kas jame gera, yra seniai skelbiama Kristaus Evangelijos. Krikščionystės pradžioje, kuomet buvo gyvas tikėjimas, ir iš dalies da viduramžyje nebuvo taip skriaudžiami darbininkai ir pavargėliai. Rasis geresni santikiai tarp darbininkų ir darbdavių, tarp turtuolių ir pavargėlių, kuomet ir vieni ir kiti gyvenime elgsis sulig Kristaus mokslo). *A. Chmielewski*: Idea narodowa. (Visai kas kita patriotizmas, o kas kita nacionalizmas-šovinizmas Tas dvi sąvoki atskyrus vieną nuo antros turėsim pasakyti, jog tik nacionalizmas yra pasmerktinas, tuotarpu patriotizmas labui visuomenės butinai reikalingas. Prie atskiros tautos priguli, t. y. esti jos patriotu ne tas, kuris paeina iš bendros rasės, pripažįsta bendrą tikybą, vartoja tą pačią kalbą, tuos pačius papročius, — bet tas, kuris liuosai prisideda prie tautos sielos, arba kitais žodžiais, kuris mano ir jaučia taip kaip ir visa tauta; anie-gi visi apsireiškimai yra tik paviršutinis tautos rubas, kuris gali buti vienoks, ar kitoks kaip tai tankiai ir atsitinka. Tarp daugumos šaltinių tautybei semtis didžios vertės yra dvasia garsiųjų rašytojų veikaluose įkunyta).

KLAUSIMAI IR ATSAKYMAI.

Į draugus ir drauges.

Praslinko naktis! Atėjo laikai kada ir mes moksleiviai aigijome tautiškai ir tikėjimiškai. Rezultatu musų tautiško atgijimo yra „Aušrinė“. Bet matyt ne mums lietuviams moksleiviams katalikams skirta „bepartiviška, giliai demokratiška“ „Aušrinė“, ypač tai matyt iš 6-jo numerio. Reikalingumas lavintis tautiškai-religijiškoje dvasioje pagamina „Ateiti“. Jaučiasi, kad galų gale atsidurėm tikroje vagoje, kuri tiesiog veda prie Tiesos, palengvina mums kelionę prie musų idėalų, prie kurių ir pasirižo mus vest „Ateitis“. Taigi mes turime pasinaudot tuom Tiesos keliu, kad pasiektumėm savo tikslą.

Eidami tuomi Tiesos keliu mes aplenkiame šunkelius, nevedančius prie Tiesos, bet krypstančius į vieną ar į kitą pusę. Užtatai mes tuom keliu einantieji turime be abejonių įsitikrint, kad tai tikrai Tiesos kelias; nes abejodami mes lengvai galime iškrypt iš tiesos.

Taigi draugai ir draugės, jei jus turite abėjones ir klausimus, tai siųskite „Ateitin“ ir jieškokite atsakimo. Bet žinoma negalima vien Redakciją apsunkinti tuo darbu,—mes patįs turime vieni kitiems padėti: vieni tegul išdėsto savo abėjojimus, klausimus, o kiti, kurie jaučiasi stipresniais užkliudytoj' srityj' tegul paaiškina, atsako. Medžiu daugiaus atsiliepti apie šį sumanymą.

Aš tuom kart meldžiu paaiškint, ar jezuitai ištikrųjų tokie, kaip juos aprašo nekatalikų istorikai („tikslas išteisina priemones“ ir kitokios ydos).

Mokinys E.

Ateitininkai sulig savo išgalės visame kame padės vienas kitam. Taip, kad į visus įvairiausius klausimus iš kurių bus matyt, kad norima nepajuokaut, o tikrai jieškoti tiesos bus duodama atsakymai. *Red.*

Atsakymas. Mokinio E. užklausimas apie jezuitus pasirodo kaip negal but daugiau savo laiku. Pasistengsime apie tai suteikt vieną kitą žinelę, kurios, manome, bus naudingos ir kitiems.

Kad Katalikų Bažnyčia buvo visuomet ir yra dabar nekenčiama ir persekiojama daugiau nei koks kitas piktas ant žemės,— tai aišku kiekvienam, kas nors kiek apsipažino su praeities ir dabarties žmonijos gyvenimu. Toks apsėjimas su Kat. Baž.—tai vienas iš didžiausių jos tikrybės ženklų, rodančių jo-

je Kristaus dvasios esimą, kurią šio pasaulio kunigaikštis daugiau už viską nekenčia. Imant pavieniui tą ar kitą Katalikų Bažnyčios instituciją, neapykanta bus tuom didesnė, juom institucija bus svarbesnė.

Didžiausią Kat. Bažnyčiai reikšmę turi Kristaus Tiesa, kuri kaipo paties Kristaus apreikšta, yra neklaidinga. Šį savo Tiesos neklaidingumą Kristus paliko savo Bažnyčiai, kurios vyriausia galva paskyrė Apaštalą Petrą ir suteikė jam neklaidingumą stiprint savo brolius tikėjime. Tas neklaidingumas pereina ant Ap. Petro vietininkų—popiežių, kada jie kaipo popiežiai—*ex cathedra*—mokina Bažnyčia Kristaus moksle. Taip, kad Popiežiaus neklaidingumas yra Kristaus apreikštas mokslas. Dabar bus aišku, kodėl Kristaus mokslo priešai negaili jokių įrankių,kad tik kiek galėdami daugiau apjuodintu popiežiją apskritai, o ypač pasityčiotu iš Popiežiaus „neklaidingumo". Ši svarbiausia Kat. Bažnyčios institucija daugiau ir ant pirmos vietos neapkenčiama.

Paskui Kat. Baž. savo gyvybės jiegą semia Kristaus įstatytuose Skramentuose. Sulig to eina ir neapykanta: išjuokiama moterystė užtai, kad vedusiems neduoda atsiskyrimo; išjuokiama kunigystė, užtai, kad katalikų kunigija nevedus; išjuokiama eucharistijos auka, bet daugiau už viską šioj' srityj' tai tenka išpažinčiai; mat išpažintis „kenksmingiausia ir prakeikčiausia (gemeinschädlichste und fluchwürdigste) popiežiško absolutizmo institucija" (Haeckel).

Na, o trečią vietą sulig neapykantos didumo užima jezuitai. Kas gi per vienas tas jezuitas? Gi synonymas intrigų, išdavinėjimo, šnipavimo, veidmainiavimo, prigavinėjimo, melo, šmeižimo, vogimo, užmušimo, žodžiu jeigu velnias yr' ištikrųjų toks juodas, kaip jį paprastai piešia, tai jezuitas mažiausiai trigubai juodesnis. Tai toks paukštis jezuitas!

Ir nors Rusija nuog Vakarų Europos daug kame atsiliko, vienok žiniose apie katalikybę apskritai, o popiežiją ir jezuitus išimtinai gal dar ją ir aplenkė, nes vargu kurioj' kitoj' šalyj' ant žemės yr' tiek daug ir taip melagingų žinių apie tuos dalykus kaip Rusijoj'. O kaip į tą melą absolutiškai negali įsiskverbt tiesos spindulėlis, rodo kad ir toks atsitikimas.

Visi kas skaito laikraščius žino kad visai neseniai Rusiją aplėkė naujiena, kad Maskvoj' susekta jezuitai ir kaip be matant išvyti iš Rusijos ribų. Vai, jergutėliau! Sensacija!! Žinoma, ypač Maskvos bulvarinėj' publikoj, ta sensacija buvo ytin didelė. Ir, kad tai bulvarinei publikai suteikti gardų kąsnelį Maskvos laikraštija nesnaudė. Ypač viens didelis dien-

raštis patalpino trumpą straipsniuką, kur keliuose ruožuose nupiešė jezuitišką fyzionomiją,—išėjo gan abejučiai—pusantro syk ar dvigubai juodesnis už velnią. Ir nors tas dienraštis vadina save „pirmeivišku, bepartivišku“, vienok patalpint į jį (arba ir į kitus laikraščius) kokį nors pataisymą to šmeižimo visi keliai buvo absolutiškai užkirsti. Mat musų dienų laikraštijoj' pigiai ir su malonumu tilps begėdiškiausios reklamos, medicinišKas šarlataniškumas, suvadžiojimas, o teisingesnei žinutei oi, oi kaip sunku įsiskverbt.

Bet ką norėt daug tiesos apie jezuitus rast bulvarinio arba, kad ir kokio nors mėnesinio laikraščio skiltyse, jeigu tokioj' didelėj' ir rimtoj' encyklopedijoj' kaip Brockhauso ir Efrono enc. straipsnyje apie jezuitus supasakoti tie patįs plepalai, kaip ir aname laikraščio straipsnyje, (kuris straipsnis iš tos encyklopedijos ir imtas). O iš kur encyklopedijos straipsnio po dviem raidėm pasislėpęs autorius ims teisingas žinias apie jezuitus, jeigu jis nabagas neturėjo savo akyse jokio pirmykščio šaltinio apie jezuitų ordeno sąstatą ir jo doktrinas, o viską ėmė tik iš jezuitų priešų raštų. O iš kur imt pirmykščius šaltinius, kad labai tikėtina, jog Rusijos ribose jų visai nėsama. Taigi išeina, kad Rusijos gyventojas jei ir norėtu ką nors teisingo sužinot apie jezuitus, tai negalėtu; o tada lieka tik viens kelias—maitintis paimtomis iš priešų rankų pasakomis apie jezuitus, ir tik pasakomis. Esant tokioms aplinkybėms neįstabu, jeigu pravoslavų teologų traktatuose apie jezuitus prirašyta įvairių įvairiausių nebutniekių; neįstabu, kad į mokslišką encyklopediją patenka plepalai, ir nėr' ką daug norėt iš tokių „istorikų“ kaip Ilovaiskis, Bellarminov'as, Rožděstvenskis, Ivanov'as ir jiems panašus; dargi prof. Vinogradov'o rankvedyje galima butu prikošt porą tuzinų pasakų.

Visus jezuitų priešus galima padalint į tris rušis. Pirmą rušį sudaro tie, ką apie jezuitus neturi jokio supratimo, kurie niekad jų savom akim nematė, savom ausim negirdėjo, o tik lyginai kaip šarkos čiauška tai, kurie girdi kitus plepant. Antra rušis tai tie, kurie norėtu ką nors teisingesnio sužinot apie jezuitus, bet dėlei tikėjiminio ar kitokio fanatizmo atsirandąs apriorišKumas neduoda jiems tai padaryt. Trečią rušį daro visi tie, kurie sąmoningai iš piktybės ir neapykantos formuluoja savo apkaltinimus, tie ką žino, kad ėsdami jezuitus, jie tuomi pat naikina darbštų Katalikų Bažnyčios ordeną, o tuomi jau kiek pasikasa po Bažnyčios pamatais. Tokiais jezuitų priešais 16 ir 17 šimtmečiuose buvo luteranai, kalvinistai, independentai, anglikonai, presbyterianai, ir kitoki protestantai, 18 amž. daugiau jansenistai ir „juozapiečiai“, 19 ir 20

amžiuose visoki laisvamaniai, masonai, socialdemokratai ir visokių rušių pseudopirmeiviai-ateistai, nes nėr' didesnio priešginumo kaip jezuitas ir ateistas.

Padaryt nors trumpą apžvalgą visų tų šmeižimų ir žeminančių pasakų, kurias šie jezuitų priešai sugalvojo—čion absolutiškai negalima, nes reiktu kelias jaučio odas prirašyt. O tų pasakų skaičius jezuitų garbei vis dar didinasi. Taip pav. viena nauja pasaka šįmet susitvėrė po Lietuvos padange. Mat ligišiol jezuitai tik šaudė ir nuodijo nepatinkamus jiems valdovus; ligšiol žinojome tik sekančias pasakas: Henriko IV užmušėją Ravaillac'ą papirko jezuitai; pasikesinime Roberto Fr. Damien'o ant Ludviko XV (1757) dalyvavo jezuitai; parakinėje sankalboje priešais Jokubą II (1685) dalyvavo jezuitai, pasikesinimą ant Gustavo Adolfo ir Leopoldo—surengė jezuitai; popiežių Klementą XIV (1774) nunuodijo jezuitai. Taip veikė jezuitai ligšiol. O nuog 1911 metų pradžios jezuitai jau pradėjo šaudyti Kat. Bažn. šventuosius. Tikrai! Lietuvos kalvinistų kunigas J. Šepetys apskelbė *urbi et orbi*, kad jezuitas norėjęs nušaut šv. Karolių Borromėjų (1569)[1]). Bet reikalas su p. J. Šepečiu dar neužbaigtas[2]); jis sako tą žinią radęs Meyer'io encyklopedijoj'; taigi bus žingeidu pamatyt kas tai per encyklopedija.

Bet iš daugybės pasakų apie jezuitus yra viena kuri plačiau po pasaulį pasklydus; yra tai garsi: „Tikslas išteisina priemones". Kaip negalima įsivaizdint negrą be jo juodos odos, taip negalima įsivaizdint jezuitą be taisyklės „tikslas išteisina priemones". Ilgiau ant šios pasakos apsistosime sekantį kartą, o dabar užbaigdami pranešame svarbią naujieną visiems tiems jezuitų priešams, kurie ypač mėgsta kartot tą pasaką; naujiena štai koki: *Kas priparodys, kad jezuitų raštuose yra taisyklė „tikslas išteisina priemones" tokiame ar kitokiame panašios reikšmės formulavime, tas gaus 1000 guldenų pinigais ir apart to sutvers sau nemirštamą garbę, kaipo padaręs tai, ko nieks ligšiol padaryt neįstengė.* Taigi, gerbiamieji jezuitų priešai, pasistengkite.

(T. b.).

M.

---

[1]) „Pasiuntinys" №№ 1, 3.
[2]) „Viltis" №№ 13, 38, 1911 m.

ŽODIS Į DRAUGUS MOKSLEIVIUS.

„Man darbą duokit — dirbti noriu...
Nors sunkų darbą, bet tik dorą,
Kurs naudą Lietuvai gal duot..
Tą darbą geisčiau dirbt tėvynei
Kad ir nuėjus į kapus!..“

Pr. Vaičaitis.

Daug jis žadėjo Lietuvai, bet mirtis nedavė jam išpildyti jo prižadėjimų, ir jis paliko mums tą darbą atlikti...

Draugai, baigiasi mokslo metai, sunkus devynių mėnesių darbas! Greit pasijusime laisvesniais ir laimingesniais tarp žalių Lietuvos miškelių ir lankelių ir atsikvėpsime tyru Lietuvos oru. Per visą laiką mokėmės, stengdamies įgyti kuodaugiausia naudingų žinių iš mokslo srities ir ištobulinti savo protą — bet tik savo asmeniškai naudai. Neužmirškim, kad netik dėl savo naudos mes mokinamės, ištraukdami iš tėvelių paskutinį, sunkiai uždirbtą grašį, bet ir dėl naudos kitų, idant kitus apšviestumėm. Nevisi gali leisti vaikus mokyklon! Mes esam laimingesni už kitus. Mes einam mokslus. Todėl musų šventa priedermė, patarnauti savo broliams. Visuomenė tikisi iš musų, brangųs draugai, gerų tautiškos dirvos artojų, kurie išplėš užžėlusius dirvonus. Visuomenė, norėdama užauginti tikrai gerus darbininkus, steigia mokyklas, renka aukas. Mes gi turim buti didžiai jai užtat dėkingi ir privalom išpildyti jos norus, aukodami savo darbus visuomenės labui. Taigi, brangųs draugai, varykim toliaus pradėtą vagą.

Dabar turėsim arti trijų mėnesių liuoso laiko. Kaip geriausia sunaudoti šitas laikas? Tankiausiai mes vasarą perleidžiam visokiuose smagumuose, žinoma, neatnešdami nei sau, nei kitam naudos. Tuotarpu musų broliai paskendę tamsybėje, visur girtuoklystė, ištvirkimas, gilus tautiškas miegas. Matydami čionai vargą bėga visi svetur laimės jieškotų, nes nusibodo jiems tėvynėje gyventi, valgyti juodą duoną ir varge skęsti.

Ar jau-gi negalime mes kaip nors pagelbėti savo broliu̇s? Man rodos galima. Trįs mėnesiai, netrumpas laikas; per kurį kiek galėdami švieskim brolius: mokim namie savo mažiukus broliukus ir sesiukes skaityti ir rašyti, skaitykim paaugusiems naudingas kningutes, aiškinkim visiems naudingumą mokslo, kenksmingumą degtinės, apskritai stengkimės prašalinti visas ydas ir investi kas gera ir naudinga. Daug žmonelių ir patįs trokšta apšvietos, o juk trokštantį reikia pagirdyti. Tai žinoma nelengva priedermė apšviesti visą kraštą ir netaip umai pasiekiama. Bet jei kiekvienas moksleivis, ir šiaip jau apsišvietęs inteligentas, suprasdamas mokslo naudą, sės jį tarp savo viengenčių—nyks *tamsybė*!

Draugai, naikinkim tamsybę: platinkim doras, naudingas kningas, rengkime dorus vakarėlius, aiškinkim ydas musų gyvenime, labiausiai platinkim blaivybę, duodami patįs pavyzdį, nes atsitinka kad ir sodiečiai sekdami mus apšviestesnius, užsikrečia visokiais blogais papročiais.

Antra, neužmirškim, Mokslo ir Dailės draugijų, padėkim joms rinkti visokius f o l k l o r o d a l y k u s, k. a. pasakas, padavimus, burtus, mįsles visokias apeigas, žmonių pavardes, dainas (žinoma, dainos reikėtu rinkti su melodijomis, bet tą mes nevisi galime išpildyti, ir jei kurių atminsim gaidą, pasiprašysim vargonininkus užrašyti, o jei ne, tai nors ir be melodijų). Toliau rinkkim m e d e g ą L i e t u v o s g e o l o g i j a i, tyrinėkim Lietuvos f l o r a, f a u n ą, senovės ir šio laiko tautos d r a b u ž į, visokius r a n k r a š č i u s ir k n i n g a s apie Lietuvą. Taipogi naudinga butu pakasinėti kalnelius[1]). Tuo mes atnešim (jei panorėsim) didelę naudą Lietuvai. O idant galėtumėm pasekmingiau tą darbą atlikti, kreipkimės į Mokslo draugiją, kad ji išsiųstu: trumpą folkloro dalykams rinkti programą. (Vilnius, Lydos gatvė—Lidski № 7). Galime r i n k t i a u k a s Mokslo ir Dailės dr. namams įgyti, „Saulės“ įstaigoms ir kitiems viešiems musų reikalams. Visi noriai aukos, nes daug ir kalbant girdėjau, kad ką ten keletą kapeikų atskirai siųsti, o mes iš kapeikų sudarysim tukstančius.

Daug, daug naudingo darbo, bet išpildykim, nors dalelę jo, ir bus gausi dovana nuo jaunosios kartos tėvynei.

---

[1]) Kasinėjimą reiktu palikti specialistams archaiologams. *Red.*

Arkim plačią dirvą, apžėlusią piktažolėmis! ir tada tik galėsim vadintis tikrais tėvinainiais.

„Atgis šviesi, graži tautystė,
Nesigailėkim tik darbų;
Prašvis tarp lietuvių brolystė,
Iškils iš ašarų klanų.
Tik ranką viens kitam paduokim,
Tik bukim broliais tarp savęs,
Tik tėviškę drauge vaduokim,
Kuo kas įstengs, kiek tik galės“.

Kaz. Gineitis.

Sumanymai.

PROJEKTAS
įstatų katalikų jaunimo Draugijos[1]) N parapijos N miestelyje Kauno gub.[2]).

§ 1. Draugijos tikslas apsaugoti jaunimo tikėjimą ir dorą ir lavinti jį toje pakraipoje.

Tuo tikslu rengiami yra skaitymai Šventojo Rašto, tikybinių ir mokslišku kningų ir laikraščių su paaiškinimu bendrame pašnekesyje jų turinio, naudingoms žinioms įgyti.

PASTABA. Lengvesniam pasiekimui viršminėto tikslo Draugijos sąnariams įtaisomas kningynas, prisilaikant įstatų spaudos cenzuros išleistų.

§ 2. Draugijos sąnariu gali buti abiejų lyčių katalikiškas jaunimas N parapijos, kursai prisižada vesti dorą gyvenimą, neprigulėti nei prie jokių politikiškų partijų, sąžiniškai pildyti savo pareigas, lankyti Draugijos susirinkimus ir padengimui bendrų išlaidų mokėti metinį mokesnį.

PASTABA 1. Apsivedę gali prigulėti prie Draugijos kaipo sąnariai šelpėjai su teise dalyvauti susirinkimuose be sprendžiamojo balso.

PASTABA 2. Nepilnamečiai ir mokiniai neturi sprendžiamojo balso susirinkimuose ir negali buti išrinktais į valdybą.

---

[1]) Pripažindama organizavimą katalikiškos jaunuomenės po parapijas neatidėtinu reikalu, „Ateities“ redakcija deda šin numerin projektą tam tikrų įstatų. Sulig tų įstatų, gavus jų užtvirtinimą iš Ministro Vidaus dalykų, galima organizuoti jaunuomenė k i e k v i e n o j e katalikų parapijoje. *Red.*

[2]) Panaši draugija yra valdžios užtvirtinta evangelikų parapijoj Ozerkovo mieste, Kališo gubernijos.

PASTABA 3. Prie Draugijos negali prigulėti: a) tebtarnaujantieji žemesnių laipsnių kareiviai ir junkerai, b) nustoję teisių per teismą ir c) esantis po priežiuros policijos.

§ 3. Draugiją veda Komitetas, susidedantis iš vietinio kunigo ir trijų tikrųjų sąnarių, renkamų diduma balsų susirinkusiųjų Draugijos sąnarių—dvejiems metams.

§ 4. Apie išrinktąjį Komitetą ir kiekvieną padarytą jame permainą pranešama Kauno gubernatoriui ir Žemaičių vyskupui.

PASTABA. Komiteto posėdžiai skaitosi įvykusiais bent prie trijų Komiteto sąnarių; klausimai, paduoti svarstymui, sprendžiami paprasta balsų dauguma, pasidalinus gi balsams lygiai, pirmininko balsas persveria.

§ 5. Priėmimas naujų sąnarių ir išbriežimas iš Draugijos sąnarių skaitliaus priguli nuo Komiteto nurodymo ir Draugijos nutarimo.

§ 6. Susirinkimai daromi šventadieniais, reikalui gi prisiėjus ir šiokiomis dienomis. Apie vietą, laiką ir svarstomuosius dalykus iškalno pranešama vietinės policijos viršininkui.

§ 7. Sausio mėnesyje daroma apskaita įeigų ir išlaidų už praėjusius metus ir pranešama Žemaičių vyskupui ir per Kauno gubernatorių, Vidaus Dalykų Ministrui.

PASTABA. Susinešimuose su valdžia vartojama rusų kalba, vidurinėje gi korespondencijoje šaly rusų kalbos gali buti vartojama ir lietuvių kalba.

§ 8. Draugijos turtas susideda iš: a) metinių įnašų sąnarių šėlpėjų nemažiau 2 rub., b) metinių įnašų tikrųjų sąnarių po 50 kap. nuo kiekvieno ir c) netikėtų įplaukų: ar tai aukų, ar paliktų Draugijos naudai užrašų.

§ 9. Sutaupinti Draugijos pinigai sudedama į valdiškas taupomasias kases arba perkama valdiškieji ar privatiniai valdžios gvarantuojami % popierai.

§ 10. Draugija gali buti kiekviename laike uždengta a) nutarimu Draugijos Komiteto, pranešant apie tai valdžiai ir b) nusprendimu Vidaus Dalykų Ministro.

§ 11. Uždengtos Draugijos turtas skiriamas sušelpimui. šios parapijos pavargelių.

Spaudos klaidos 2-me „Ateities“ n-je.

	atspausta:	*reikia skaityti:*
36 psl. 9 eil.	sąryšiai yra tuo stipresni	— sąryšiai yra tuo silpnesni
38 psl. 28 eil.	25,7%	— 52,6%

Saliamono Banaičio spaustuvė Kaune.